

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Sociokulturní střet v česko-vietnamských partnerských vztazích

Bc. Mai Tranová

Diplomová práce

2019

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Mai Tranová**
Osobní číslo: **H17388**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Resocializační pedagogika**
Název tématu: **Sociokulturní střet v česko-vietnamských partnerských vztazích**
Zadávající katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Tato práce se zabývá problematikou sociálních a kulturních rozdílů v česko-vietnamských partnerských vztazích. První část pojednává o mladé generaci Vietnamců v České republice. V druhé části je věnována pozornost aspektům smíšených partnerských vztahů se zaměřením na česko-vietnamské manželství a výchovu dětí. Třetí část práce tvoří terénní výzkum a sběr dat.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BROUČEK, Stanislav. Český pohled na Vietnamce (mediální obraz Vietnamu, Vietnamců a vietnamství). Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003. ISBN 80-85010-46-1.

FIALOVÁ, Ludmila. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 80-85850-87-7.

FURTADO, Delia, THEODOROPOULOS, Nikolaos. Interethnic marriage: a choice between ethnic and educational similarities. In: Journal of Population Economics. April, 2008. 24(4): 1257-1279. [online]. [cit. 19. 3. 2018]. Dostupné z WWW: <http://ftp.iza.org/dp3448.pdf>

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

JIRÁK, Jan. Média, stereotypy, menšiny, cizinci a my všichni. In Nečitelní cizinci. Praha : Multikulturální centrum Praha, 2003. ISBN 80-239-1137-6.

Lut hôn nhân va gia inh [Zákon o manželství a rodině]. [online]. 1. 1. 2015.

Dostupné z WWW:

http://moj.gov.vn/vbpq/lists/vn%20bn%20php%20lut/view_detail.aspx?itemid=2905

MOŽNÝ, Ivo. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006.

ISBN 80-86429-58-X.

SIEW-EAN, Khoo. Intermarriage, Integration and Multiculturalism: A Demographic Perspective. In: CLYNE, Michael, JUPP, James (ed).

Multiculturalism and integration. A Harmonious relationship. Canberra, ANU Press, 2011. ISBN 9781921862151. [online]. [cit. 19. 3. 2018]. Dostupné

z WWW: <http://www.jstor.org/stable/j.ctt24h7j6.12>.

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Albín Škoviera, Ph.D.

Katedra věd o výchově

Datum zadání diplomové práce: **1. dubna 2018**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. června 2019**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 27. listopadu 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 20. 5. 2019

Bc. Mai Tranová

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Albínu Škovierovi, PhD. za poskytnuté nápady, rady a odborné vedení práce. Také chci poděkovat své rodině za velkou podporu po celou dobu mého studia. Poděkování patří též všem informátorkám za spolupráci při získávání údajů pro výzkumnou část práce.

ANOTACE

Tato práce se zabývá problematikou sociálních a kulturních rozdílů v česko-vietnamských partnerských vztazích. První část pojednává o mladé generaci Vietnamců v České republice. V druhé části je věnována pozornost aspektům smíšených partnerských vztahů se zaměřením na česko-vietnamské manželství a výchovu dětí. Třetí část práce tvoří terénní výzkum a sběr dat.

KLÍČOVÁ SLOVA

bilingvní rodina, kulturní střet, partnerské vztahy, smíšená manželství, Vietnamci

TITLE

Sociocultural conflicts in Czech-Vietnamese partnerships

ANNOTATION

This paper discusses the issues of social and cultural differences concerning Czech-Vietnamese partnerships. The first part is about the typical lifestyles of young Vietnamese people living in the Czech Republic, while the second part deals with the various aspects of interracial partnerships concerning Czech-Vietnamese marriages and Czech-Vietnamese parenting. The third part encompasses my research on the sociocultural differences.

KEYWORDS

bilingual family, cultural conflict, partnerships, intermarriage, Vietnamese people

Obsah

Úvod.....	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VIETNAMCI V ČR	10
1.1 Historie.....	11
1.2 Současnost.....	12
1.3 Pohled české společnosti na Vietnamce v ČR	13
1.4 Vietnamci v médiích	15
1.5 Mladé generace banánových dětí	16
2 ROLE MUŽE A ŽENY V PARTNERSKÉM VZTAHU	17
2.1 Česká podoba partnerského vztahu.....	18
2.2 Vietnamská podoba partnerského vztahu.....	20
3 ČESKO-VIETNAMSKÉ PARTNERSKÉ VZTAHY	22
3.1 Smíšené partnerské vztahy	22
3.2 Interkulturní komunikace	23
3.3 Sociokulturní rozdíly.....	25
3.4 Vymezení pojmu národnostně smíšené manželství	29
3.5 Specifika národnostně smíšeného manželství.....	29
3.6 Historie česko-vietnamských manželství.....	31
3.7 Česko-vietnamská manželství v číslech.....	31
4 BILINGVNÍ RODINA	33
4.1 Vymezení a specifika bilingvismu	33
4.2 Výchova dítěte v bilingvní rodině.....	34
EMPIRICKÁ ČÁST	36
5 METODOLOGIE A POSTUP VÝZKUMU.....	36
5.1 Cíle výzkumného šetření.....	36
5.2 Etika výzkumného šetření	37
5.3 Výzkumný soubor	38
5.4 Metoda sběru dat	40
5.5 Způsob analýzy dat	40
6 ANALÝZA ROZHOVORŮ	42
6.1 Respondenti.....	42

6.1.1	Respondentky české národnosti.....	42
6.1.2	Respondentky vietnamské národnosti	43
6.2	Interpretace výsledků výzkumu	45
6.2.1	Reakce rodiny	45
6.2.2	Vliv názorů druhých na jejich vztah	48
6.2.3	Vzájemná komunikace.....	50
6.2.4	Překonávání socio-kulturních rozdílů.....	52
6.2.5	Výchova dítěte	56
6.3	Shrnutí výsledků.....	60
6.4	Diskuze nad výsledky šetření.....	64
	Závěr	66
	Použité zdroje	68
	Seznam grafů a tabulek.....	73
	Seznam příloh	74

Úvod

Tato diplomová práce se zaměřuje na česko-vietnamské partnerské vztahy na území České republiky. Majoritní a minoritní společnost by si měla navzájem porozumět, respektovat odlišnosti a umět se tolerovat, a to již kvůli zvyšujícímu se počtu smíšených partnerských vztahů, na které se z pohledu majoritní společnosti může stále nahlížet s předsudky. S předsudky se partneři mohou setkat i v rodině, v okruhu přátel či v okolí. Výjimkou smíšených párů nejsou ani česko-vietnamské partnerské vztahy, které jsou zpravidla stvrzené manželstvím. V těchto vztazích dochází ke střetu dvou odlišných kultur nejen v sociální oblasti. Partneři své rozdíly řeší individuálními přístupy. Jejich kooperace a vzájemná komunikace mají dále vliv na případnou výchovu dítěte, jež si může později procházet krizí identity z důvodu nejasného zařazení do majoritní či minoritní společnosti.

Předkládaná práce je rozdělena na dvě části, část teoretickou a část praktickou (empirickou). V první části se věnuji teoretickému ukotvení zkoumaného tématu práce a druhou část tvoří vlastní empirické výzkumné šetření. První část pojednává o Vietnamcích žijících na území České republiky. Dále je věnována pozornost různým aspektům národnostně smíšeného partnerství a manželství s orientací na česko-vietnamské manželství a výchovu dětí. Druhou část práce tvoří výzkumné šetření se zaměřením na socio-kulturní rozdíly z pohledu žen v česko-vietnamských partnerských vztazích.

Tématem Vietnamců v České republice se zabývá již více odborných studií, nicméně česko-vietnamským vztahům nikoliv. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla svou práci věnovat právě tomuto tématu, které bych chtěla popsat svými zkušenostmi, znalostmi a získanými informacemi z vlastního empirického výzkumu.

Své studijní práce jsem se vždy snažila směřovat k multikultuře. Multikultura je v současnosti v souvislosti s aktuálními otázkami dneška velmi často používaným pojmem. Chápání etnických skupin v České republice mě velmi zajímá, neboť se mě osobně dotýká. Téma česko-vietnamských partnerských vztahů a manželství bylo dříve popisováno především z pohledu českých autorů, a proto doufám, že přístup z vietnamské perspektivy bude přínosný.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VIETNAMCI V ČR

Vietnamci jsou považováni za třetí nejpočetnější skupinu cizinců žijících v České republice. Dle statistik Policie České republiky, které zveřejnilo Ministerstvo vnitra, bylo k 31. 12. 2016 evidováno 48 571 osob vietnamské národnosti s trvalým pobytem na území ČR a 9 509 osob vietnamské národnosti s přechodným pobytem na území ČR, celkovým součtem tedy 58 080 Vietnamců. Statistika ČSÚ uvádí počet 60 853 Vietnamců v ČR ke dni 31. 12. 2018. V neposlední řadě nelze opomenout jedince vietnamského původu, kteří jsou žadateli o azyl. Statistika Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra uvádí 82 žadatelů z Vietnamu za rok 2017 a 93 žadatelů z Vietnamu o mezinárodní ochranu za rok 2018. Schválených žádostí je však málo. Také lze bezpochyby vzít v potaz jisté procento přítomných Vietnamců, kteří na území pobývají nelegálně bez potřebných platných dokladů k pobytu nebo s doklady padělanými. ČSÚ uvádí ve statistice 269 Vietnamců za rok 2016 a 291 Vietnamců za rok 2017.

Dále je nutné zmínit osoby vietnamského původu, které nabyly státní občanství ČR dle zákona č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů. Ministerstvo vnitra zveřejnilo informace týkající se statistických údajů o nabytí státního občanství České republiky osob s vietnamským občanstvím v letech 2014, 2015 a 2016. Ústřední evidence Ministerstva vnitra eviduje celkem 2 206 osob v roce 2014, 692 osob v roce 2015 a 627 osob k datu 14. 11. 2016. Nutno podotknout, že se jedná především o již úspěšně integrované mladé Vietnamce, kteří zde žijí od dětského věku a absolvovali proces vzdělávacího systému ve školních institucích.

Vietnamci byli roku 2013 oficiálně uznáni jako národnostní menšina v České republice. Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, vymezuje pojem národnostní menšina jako „*společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.*“ (Zákon 273/2001 Sb.)

1.1 Historie

Přítomnost Vietnamců na českém území lze zaznamenat již v 50. letech 20. století. Vietnam se po válce potýkal s chudobou a vysokou nezaměstnaností, a proto migrace pro mnohé znamenala šanci pro zlepšení ekonomické situace nejen pro sebe, ale i celým rodinám ve Vietnamu. V roce 1950 navázala Československá republika oficiální diplomatické vztahy s Vietnamskou socialistickou republikou, což znamenalo politické a hospodářské dohody zajišťující pomoc Vietnamu. Solidární pomoc zahrnovala i nabídnutí přístřeší vietnamským sirotkům z války sužovaného Vietnamu v československých dětských domovech.

Na základě těchto dohod dorazila v 60. letech 20. století první vlna mladých Vietnamců, kteří zde studovali nebo se vyučili nějakému praktickému oboru. Mladí Vietnamci se zaměřovali především na ekonomicky a technicky zaměřené školy, z nichž by získané vysokoškolské vzdělání nebo vyučení uplatnili po návratu do Vietnamu k rozvoji země. Další vlna Vietnamců přišla v 70. až 80. letech, tentokrát za účelem práce. Byli zaměstnaní jako dělníci v místních továrnách, což pro československé podniky znamenalo výhodnou levnou pracovní sílu.

Po listopadové revoluci roku 1989 se část Vietnamců vrátila zpět do rodného Vietnamu, nicméně početná část z nich se rozhodla v České republice zůstat, aby zde nadále žili, pracovali a ekonomicky tak mohli napomáhat svým rodinám ve Vietnamu. Obvykle se část výtěžku posílala právě do Vietnamu jako finanční podpora rodině. Vietnamci z prvních migračních vln se posléze zabývali zpravidla podnikáním na základě získaného živnostenského listu, nejčastěji prodejem levného zboží dovezeného z Asie na tržnicích nebo v kamenných obchodech, kde si vystačili i s omezenou slovní zásobou českého jazyka.

Přestože Vietnamci před příchodem do české země absolvovali jazykovou přípravu základů českého jazyka, mnohdy byla tato příprava neefektivní, neboť ji nepovažovali za potřebnou. Mnoho z nich se totiž domnívalo, že zde rychle vydělají mnoho peněz a po čase se vrátí zpět do své původní vlasti. Především vietnamští dělníci pracovali ve svých přidělených skupinách, kde se nemohli jazykově rozvíjet. Z důvodu jazykové bariéry byly tyto osoby odkázány na pomoc vlastní komunity, což znamenalo uzavřenou komunitu, která se mohla stěží jakkoliv integrovat do české společnosti.

1.2 Současnost

Vietnamci z první a druhé vlny migrantů jsou velmi hrdí na svůj původ, a tak byl potenciál jejich integrace do české společnosti značně nízký. Zájem o integraci do většinové společnosti posílili až potomci, kteří se zde vietnamským migrantům narodili, protože bylo nezbytné získat přehled o všeobecném dění a fungování v ČR včetně znalostí zákonů. Jelikož celé dny pracovali a mnohdy i vzdáleně od místa bydliště, bylo zapotřebí zajistit hlídání dětí. Proto nebylo nic neobvyklého, když vietnamské děti pobývaly u českých tetiček a babiček, které je naučily český jazyk a pomohly jim se začlenit do české společnosti poznáváním českých pohádek, písní, zvyků a tradic.

Významný vliv na současnost a zároveň budoucnost soužití mají potomci vietnamských imigrantů, kteří se zde již narodili, a na rozdíl od svých rodičů se úspěšně integrovali do většinové společnosti. V posledních pěti letech se dle statistiky ČSÚ jedná o přibližně devět set až tisíc narozených cizinců vietnamské národnosti v ČR za rok. Tyto generace se zásadně odlišují především intenzitou zapojení do majoritní české společnosti. Protože bez problémů ovládají český jazyk a vyznají se v českém systému, pomáhají celkově překonávat interkulturní bariéry mezi majoritní a minoritní společností. Zastupují jakousi roli rodinného tlumočnicka a zástupce, který pomáhá s fungováním rodiny v českém prostředí.

Vlivem konkurence a změn v poptávce na českém trhu se Vietnamci zaměřili i na jiné sféry v podnikání. Během posledního desetiletí vzrostl v České republice velký zájem o vietnamskou gastronomii. Vietnamští majitelé restaurací a bister se začali výhradně zaměřovat na nabídku pokrmů z jejich rodné země. Dále se Vietnamci zaměřili na tzv. večerky, tedy maloobchodní prodejny potravin, drogistického a smíšeného zboží s dlouhou otevírací dobou do pozdního večera včetně víkendů a svátků. Tyto prodejny lze nalézt ve větších i menších městech v početném množství, výjimkou není ani přítomnost večerek na menších vesnicích. Poptávka vzrostla i v oblasti kosmetických služeb, a tak se orientace vietnamských podnikatelek posunula směrem k vlasovým, kosmetickým a nehtovým studiím.

V současné době také dochází k úspěšné diverzifikaci v oblasti podnikání Vietnamců, a to především vlivem dospívající nové generace, která se zde již sociálně integrovala, studuje různé obory a nachází uplatnění v mnoha sférách, například v médiích, žurnalistice, programování, právu nebo lékařství.

Vietnamci se sdružují v organizacích, které podporují jejich působení v ČR. Za zmínku stojí Klub Hanoi sídlící v Praze, který funguje jako informační centrum pro širokou veřejnost a jako poradna pro Vietnamce. Klub Hanoi často organizuje různé multikulturní akce podporující vietnamskou kulturu a komunitu v ČR. Asociace Českých občanů Vietnamského původu byla založena za účelem uchování a rozvoje vietnamského jazyka, kultury a tradic. Dále Asociace vietnamských podnikatelů má za cíl podporovat podnikatelské činnosti vietnamské komunity nejen v České republice, ale i v Evropě.

Dalším úspěšným krokem vpřed ke zvýšení povědomí o sociální integritě Vietnamců jsou aktivity pořádané Svazem vietnamských studentů a mládeže v ČR, který byl založen s cílem sdružovat mladé Vietnamce za účelem sdílení a vzájemné podpory. Členové jménem spolku organizují různé přednášky na téma soužití, sportovní turnaje, turistické výlety, promítání dokumentů, nebo zprostředkovávají pracovní příležitosti pro mladé Vietnamce, kteří mohou uplatnit znalost jazyka českého i vietnamského. Spolek usiluje o spoluvytváření podmínek pro multikulturní rozvoj a vzdělávání.

V každém větším městě si vietnamská komunita organizuje, financuje a pořádá své vlastní kulturní akce. Pravidelně tak dochází ke společenským setkáním, jimiž se posiluje soudržnost. Každoročně tak na patnáctý den osmého lunárního měsíce společně slaví druhý největší vietnamský svátek *Tết Trung Thu*, obdoba českých dožínků, který je věnován především dětem.

1.3 Pohled české společnosti na Vietnamce v ČR

Ve své bakalářské práci na téma *Jazykový obraz Vietnamců v mluvě českých studentů* zmiňují, že pohled majoritní české společnosti k Vietnamcům pobývajícím na území České republiky se s postupem času mění. Již v době Československa, konkrétně v 60. a 70. letech, byl vztah Čechů k Vietnamcům relativně dobrý a tolerantní, neboť sem přijížděli především mladí vietnamští studenti, kteří se učili český jazyk a bydleli na univerzitních kolejích s českými studenty. Od 80. let minulého století začalo do České republiky přijíždět za prací čím dál více Vietnamců, kteří český jazyk takřka neovládali a byli izolováni v továrnách, a to vyvolalo vznik stereotypů a předsudků vůči příslušníkům vietnamské národnosti.

Často používanou definicí stereotypů je definice Milana Nákonečného: „*stereotypy jsou mínění o třídách individuí, skupinách nebo objektech, která jsou v podstatě šablonovitými způsoby vnímání a posuzování toho, k čemu se vztahují; nejsou produktem přímé zkušenosti individua, jsou přebírány a udržují se tradicí*“ (Průcha, 2010, s. 67).

Gordon Allport v roce 1954 zveřejnil stupnici pěti vývojových stádií předsudků ve společnosti, které nějakým způsobem tolerují, očeňují či, v horším případě, naopak podporují rasismus. Projevy předsudků mohou být různé, záleží na intenzitě negativního postoje. V menší míře se předsudek u člověka nemusí vůbec projevit, jedinec tak pouze smýšlí. Pokud se však projeví, jedná se o diskriminaci, která má vážnější důsledky nežli samotný předsudek (Allport, 2004).

Na utváření názorů se tedy podíleli především studenti a pracovníci vietnamské národnosti. Názory později utvářely i aktivity v podnikání, které zahrnovaly obchodování s levným zbožím dováženým z Asie. Z důvodu izolace vietnamské komunity ale nedocházelo k dostatečnému kontaktu, a to znamenalo nedostatek zkušeností většinové společnosti s příslušníky vietnamské menšiny, které by napomohly vzájemnému porozumění. Omezené zkušenosti s Vietnamci proto vedly k stereotypizaci, která se šíří tradicemi, často z generace na generaci, a vytváří tak celý systém nahlížení očima druhých, kde se během života jakýmsi předběžným „škatulkováním“ lidí orientujeme ve společnosti. Během života se z některých stereotypních postojů vyhraní předsudky, v tomto případě etnické předsudky. Předsudky nejsou vrozené, ale naučené od rodičů, přátel nebo převzaté z médií. Často tak předsudky sdílí široký okruh lidí, který si neuvědomuje, že se jedná jen o generalizované představy, které se shlukují do stereotypů, což se posléze promítne v našem chování ke konkrétní dané skupině.

Co se týče vlastností připisovaných Vietnamcům, ty můžeme rozdělit na dva protipóly, pozitiva a negativa. Vietnamcům jsou přisuzovány kladné vlastnosti jako podnikavost, přízřůsobivost, pracovitost a houževnatost. Některé ze zmíněných vlastností se však nemusí užívat v kladném slova smyslu a převrací se na negativum spojované s předsudky vůči vietnamské menšině. Zásadou aktivního a pozitivního zapojení vietnamských dětí a studentů v procesu vzdělávání ve školách a školských zařízeních si vietnamská menšina získala další přisuzované vlastnosti jako učenlivost, snaživost a poslušnost.

Dále ve své bakalářské práci uvádím, že na pohled české společnosti na Vietnamce mají také vliv informace získané přes internet a sociální sítě. V současné době funguje několik aktivních vietnamských blogerů, youtuberů a tzv. influencerů, kteří se snaží vážnými i zábavnými příspěvky prorazit stěnu zažitých předsudků. Stojí za to zmínit blogerku Do Thu Trang, která od roku 2008 začala psát blog o soužití Čechů a Vietnamců a v roce 2005 založila blog Asijatka.cz. Do blogu pravidelně vkládá články zabývající se nejen životem Vietnamců v ČR.

1.4 Vietnamci v médiích

Přestože potkat Vietnamce jakéhokoliv věku v současné době není nic neobvyklého, o jejich životě se v českém povědomí příliš neví a informace o nich se získávají spíše z internetu, televize či tiskovin. Stále je zde na Vietnamce pohlíženo jako na stánkaře, padělatele, drogové dealery a neplátce daně, a to především vlivem médií. Masová média pro někoho mohou představovat podstatně věrohodný zdroj informací. Podle Jana Jiráka (2003) mají média takřka srovnatelný význam jako škola, ba dokonce i rodina, a to z toho důvodu, že z médií získáváme čím dál větší množství poznatků, které ovlivňují veřejné mínění. Jedná se však většinou o názor na starší generaci Vietnamců. Jazyková bariéra u nich stále přetrvává zejména proto, že většina těchto příslušníků se pohybuje výhradně v okruhu své vietnamské komunity ve městě a do kontaktu s českou společností přichází pouze na svém pracovišti, kde není možné konverzaci vyvíjet ve více směrech.

Média cizincům příliš prostoru nedávají a pokud ano, jedná se převážně o konfliktní články, neboť pozitivní články o úspěšné integraci nejsou mediálně příliš atraktivní, tedy prodejné. Média si pro diváky vybírají atraktivní témata, která v divácích vzbudí ohromení, a proto se obraz o kriminalitě Vietnamců stal hlavním veřejným sdělením o životě Vietnamců v České republice. Jazykovědec Marek Nekula tento fenomén označil jako tzv. *titulkovou xenofobii* (1995, s. 269). Negativní články a reportáže o kriminalitě, ilegálních pobytech, prodeji padělků a drog nebo podvodech při styku se státní správou chápeme zpočátku jako oznámení, nicméně po průběžně se opakujících zprávách stejného sdělení se může takové oznámení stát vysvětlením samo o sobě. Dalšími znaky, které přispívají k etnické kategorizaci, mohou být i narážky na řeč, vzhled a chování.

Aktuálně se však také začaly objevovat články, které jsou prezentovány příznivěji pozitivním směrem. Tématem takových zpráv bývají multikulturní vietnamsko-české události, úspěchy vietnamských žáků a studentů nebo oslavy vietnamských svátků. Tyto změny tematiky na pozitivní aktivity vietnamské menšiny by mohly podstatně ovlivnit představy o příslušnících vietnamské národnosti a mohly by tak do jisté míry potlačit u některých čtenářů a diváků dosavadní mínění o Vietnamcích.

1.5 Mladé generace banánových dětí

Bezpochyby velmi významnou roli ve vývoji vzájemných vztahů mají mladé generace Vietnamců, přezdívané „banánové děti“, které se v České republice již narodily nebo se sem s rodinami přestěhovaly a navštěvovaly zde školy. Jedná se tedy o pojmenování dětí, kteří ačkoliv nezaprou své vietnamské kořeny, žijí a vyrůstají v prostředí západní kultury, jež je ovlivňuje a podílí se na tvorbě jejich identity. Součástí jejich identity je i neoficiální užívání českého jména, s kterým se ztotožňují. Tyto generace se zásadně odlišují od svých rodičů, předchozích vietnamských imigrantů, mírou integrace do majoritní společnosti. O banánových dětech byl v roce 2009 režisérem Martinem Ryšavým natočen stejnojmenný dokument, který se zabývá názory a zkušenostmi mladých Vietnamců.

U generací banánových dětí lze hovořit o dvojím mateřském jazyku, i když jsou oba rodiče Vietnamci. Český jazyk ovládají perfektně na úrovni mateřského jazyka, a proto u nich neexistuje jazyková bariéra, která by jim znesnadnila každodenní život v české společnosti. Na druhou stranu, vietnamský jazyk používají pouze při komunikaci s rodiči, příbuznými a dalšími příslušníky vietnamské menšiny, během které využívají slovní zásobu v omezeném rozmezí bez příležitosti k rozvíjení.

Banánové děti mají blíže k české kultuře. Již od dětství, zpravidla pobytem u české chůvy nebo nástupem do mateřské školky, slaví české svátky a zvyklosti. Vietnamské tradice a zvyky dodržují převážně jen v okruhu své rodiny, u příbuzných a případně v rámci vietnamské komunity. Rodiče jsou hrdí na svoji vietnamskou kulturu a snaží se, aby i jejich děti tyto hodnoty převzaly, alespoň co se týče jazyka, tradic a svátků, a předaly je dále svým potomkům. Dodržování zvyků v duchovním rozsahu jejich rodičů v uctívání kultu předků je však obtížné, neboť vyrůstají v jiném prostředí, a tak se zvyků a tradic účastní z úcty a respektu k rodičům, avšak bez hlubší víry a autentického prožitku. Na rozdíl od svých rodičů považují za svůj domov spíše Českou republiku, ve které žijí a kde vyrostly, nikoliv Vietnam. Plánují usadit se v Evropě a založit zde rodinu. Mnozí z nich již získali české občanství a mají dokonce české partnery/partnerky.

Ze strany rodičů se na děti klade velký důraz a leckdy i nešťastný nátlak na co nejlepší výsledky, výkon a nejvyšší vzdělání, aby byly schopné se profesně uplatnit a dokázaly si vybudovat kariéru. Nejuspokojivější volbou je pro rodiče získání titulu doktora nebo právníka. Bohužel nechápou, že diplom není zaručenou vstupenkou k lepší budoucnosti.

2 ROLE MUŽE A ŽENY V PARTNERSKÉM VZTAHU

Mezilidské vztahy jsou nedílnou součástí života každého jedince. Upevňování vztahů se učíme ve své rodině, kde máme možnost sledovat vztahy mezi rodiči, vztahy rodičů k nám a vztahy ostatních členů rodiny. Důležitým krokem pro funkční vztah je najít vhodného partnera, který vyhovuje našim hodnotám a se kterým máme reálnou možnost trvalého dlouhodobého vztahu. Stabilní partnerský vztah je základem pro založení rodiny. Partnerský vztah nám poskytuje pocit podpory, bezpečí a sounáležitosti. Navíc nás obohacuje o důležité sociální zkušenosti a podporuje náš rozvoj. Jandourek partnerství definuje jako „*vztah, který je na rozdíl od přátelství orientován nikoli k osobnosti partnera, ale ke společnému cíli.*“ (2001, s. 182)

Zatímco se v minulosti partnerské vztahy a následná manželství uzavírala především z ekonomických důvodů v zájmu rodin, v současné době je volba partnera našim zcela svobodným rozhodnutím. Náš výběr partnera ovlivňují individuální preference a mnoho dalších faktorů, například věk, výška či vzhled, kam lze zařadit i etnický původ. Při volbě partnera je nezbytné zhodnotit jeho kvality a přínos do společného soužití. Přestože se nám z předchozích dob uchoval tradiční vzorec role muže a ženy v partnerském vztahu, kdy muž byl hlavním živitelem rodiny a žena obstarávala domácnost a starala se o potomstvo, dnes se setkáváme vlivem transformace rolí i s jiným uspořádáním rolí a funkcí ve společné domácnosti.

Ivo Možný (1990) se zmiňuje o tom, že rozdělení rolí muže a ženy úzce souvisí s danou kulturou, ale také s celkovou podstatou mužství a ženství. Hlavním rozdílem mezi mužem a ženou je bezesporu biologicky daná skutečnost, že žena má nezastupitelnou úlohu při rození potomků. Rozdělení rolí tedy musí vycházet z této skutečnosti. Dítě je závislé na matce, a tak je pravděpodobné, že se matka bude věnovat dítěti a zároveň obstarávat domácnost, zatímco muž má možnost zajistit obživu mimo domov. Dále uvádí, že role muže a ženy do sebe zapadají a vzájemně se doplňují. Vzhledem k tomu, že jsou vzájemně nezastupitelné, nelze hovořit o nadřazenosti jednoho rodu nad druhým. (Možný, 1990)

Ideální představou je rovnocenné partnerství mezi mužem a ženou. Efektivní fungování partnerského vztahu závisí na postoji obou partnerů. Každý jedinec si postoj k partnerským vztahům vytváří z výchovy v kultuře rodičů a z vnímání vzájemných vztahů v nukleární rodině. Po osamostatnění si jedinec může pozměnit svou zažitou funkci v domácnosti, která mu vyhovuje. Na druhou stranu však může očekávat konkrétní plnění role druhého partnera.

V dnešní době, kdy mají jedinci volnou ruku ve výběru partnera, není nic neobvyklého, když se dva partneři rozhodnou neuzavřít tradiční manželský svazek. Z údajů demografické statistiky Českého statistického úřadu z roku 2017 lze vyčíst, že bylo evidováno 52 % svobodných žen a 68 % svobodných mužů ve věku 30 – 34 let. Oproti údajům z roku 2016 došlo v obou případech k navýšení o tři až čtyři procenta.

Manželství je zákonem upravený vztah mezi mužem a ženou, jehož účelem je založení rodiny a výchova dětí. Ovšem není jedinou formou partnerského soužití mezi mužem a ženou. Nesezdaný partnerský vztah je jedním z častých způsobů společného soužití. Jedná se o páry, které spolu sice dlouhodobě žijí, ale zatím nejsou nebo nechtějí být oddáni. Další formu soužití představuje partnerství, ve kterém se nesdílí společná domácnost. Tato forma soužití je typická u mladých lidí, kteří stále žijí u svých rodičů, ale po ekonomické stránce si prozatím vlastní společné bydlení dovolit nemohou nebo z pohodlnosti nechtějí.

2.1 Česká podoba partnerského vztahu

Donedávna zde bylo manželství jedinou společensky přijatelnou formou partnerského soužití. Hlavním důvodem byl vliv křesťanství, které jiný vztah soužití nepovolovalo a definovalo výhradní uspořádání mezilidských vztahů v Evropě po celá staletí. Dle Bible bylo možné pouze monogamní manželství mezi mužem a ženou. Předmanželský sex byl křesťanstvím radikálně odmítán. Manželství bylo uzavíráno jako církevní obřad a slib lásky mezi mužem a ženou zajišťoval životnost závazku frází *dokud nás smrt nerozdělí*. Vstup do manželství a založení rodiny byl dříve nedílnou součástí životních plánů převážné většiny mladých lidí v ČR.

Na konci 18. století vzešel v platnost Patent o zrušení nevolnictví, vydán Josefem II., což vedlo k přesunu obyvatelstva z vesnic do měst, a tak se společenská vrstva měšťanstva postupně rozrůstala. Model měšťanské rodiny byl patriarchální. Role muže coby otce živitele měla za úkol ekonomicky a finančně zabezpečit rodinu. (Jandourek, 2001) Žena se starala o domácnost a vychovávala děti.

Významnou změnu v úloze rolí měl vliv industrializace na přelomu 19. a 20. století, kdy se do průmyslové výroby začaly zapojovat i ženy. Muž tak ztratil nadřazenou pozici jediného živitele rodiny a žena nemusela být závislá na partnerovi po finanční stránce. S narůstající finanční nezávislostí mladých pracujících lidí rostla i samostatnost a svobodný výběr partnera bez zapojení rodičů.

V rodinách sice přetrvává tradiční pojetí partnerských rolí, nicméně postupem času se mění vztah muže a ženy s liberální preferencí na rovnocenné postavení. Partneři při rozdělování prací ve společné domácnosti upřednostňují stejnou míru zapojení a spravedlivé rozdělení povinností. K určitému rozdělení mezi partnery však dojde během partnerských milníků, jako je období těhotenství a mateřství.

Autorky Jana Chaloupková a Petra Šalamounová se ve své publikaci *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě* (2004) zabývají výzkumem vývoje postojů k manželství v české společnosti. Ze získaných dat vyplývá, že manželství jako forma partnerského soužití je u české populace důležité. „Z provedené analýzy vyplývá, že se postoje k manželství a jeho alternativám a k rodičovství měnily během konce devadesátých let a na začátku nového tisíciletí jen velmi pozvolna. Největší změnou byl menší důraz na rození dětí do sezdaných svazků a na nutnost výchovy oběma rodiči. Jak se dalo předpokládat, méně konzervativní postoje zaujímají nejmladší respondenti, svobodní, bezdětní, lidé s maturitou nebo vyšším vzděláním a ti, co se sami řadí k nejvyšším společenským třídám.“ (Chaloupková, Šalamounová, 2004. s. 24)

Ivo Možný (1990) říká, že je současná situace charakteristická rozpadem monopolu manželství na základě zrušené legitimace sexuálního styku. Dále poukazuje na skutečnost, že z důvodu nestálosti manželství dnešní doby musíme předpokládat vznik nových struktur partnerských vztahů: „Všeobecně se dá očekávat, že už dnes tak vysoká rozmanitost rodinných útvarů, ve kterých lidé žijí, se ještě dále zvýší. Od všeobecného trendu k jednodětné rodině se odloučí boční proud rodin s novým důrazem na rodičovství a s větším počtem dětí; při stoupající rozvodovosti se upevní skupina rodin s tradičním pojetím nerozlučitelnosti manželského svazku na jedné straně, a na druhé straně skupina žen, které si najdou partnera jen pro početí dítěte a pak ho prostě opustí, aby mohly vychovávat své dítě v domácnosti s matkou, jak byly samy vychovány. (...) Určitou autonomii získají také lidé, kteří z vlastního rozhodnutí nechtějí nikdy založit rodinu s jejichž ideálem je uvědomělá bezdětnost, stejně tak jako lidé s vlohou pro osamělý život bez partnera.“ (Možný, 1990, s. 167) Rostoucí počet nesezdaných soužití a nízká úroveň sňatečnosti nejen v ČR vyplývají z odkladu sňatků mladých lidí do vyššího věku a také z odmítání manželství.

2.2 Vietnamská podoba partnerského vztahu

Rodina je pro Vietnamce nejdůležitější hodnotou v životě a základní jednotkou společnosti. Vztahy ve vietnamské rodině jsou přísně patriarchálně hierarchické a rodinné vazby jsou velmi silné. Významný vliv na fungování vietnamské rodiny má konfuciánská a buddhistická filozofie, která klade důraz na důležitost mezilidských vztahů a vede striktní hierarchii v rodině. Vietnamská rodina je obvykle mnohem širší než rodina česká. Vietnamci do rodiny zahrnují všechny příbuzné.

Sňatky mezi mužem a ženou byly zpravidla domluvené rodiči za účelem zajištění pokračování mužské linie rodu. S domluveným sňatkem se museli oba partneři smířit, neboť jej nebylo možné z úcty a respektu k rodičům odmítnout. Jediným východiskem bylo opustit rodinu, což bylo považováno za zneuctění rodiny. Manželství tak nebylo uzavíráno z lásky na základě vzájemných emocí, nýbrž za účelem zplození mužského potomka. Rodiče partnery svým dětem vybírali zpravidla dle bohatství rodiny, vzdělání a společenského postavení.

Nejvyšší autoritu má otec, který má roli živitele rodiny a reprezentuje jisté společenské postavení, které zahrnuje i pověst celé rodiny. Žena má v rodině podřadnou roli. Plodí potomky, stará se o domácnost a musí se podřizovat muži. Nepodařilo-li se zplodit syna, vinu obvykle nesla žena. Syn je důležitým pokračováním mužské rodové linie a také zpravidla v dospělosti přebírá starost a péči o rodiče ve stáří a uctívání duchů předků. Dcery naopak přechází do rodiny manžela.

Na rozdíl od typického modelu života západní kultury, kdy se zpravidla synové v osmnácti letech osamostatňují a odstěhují se, vietnamští synové zůstávají v blízkosti rodičů nebo si je k sobě nastěhují, aby se o ně mohli společně s manželkami postarat. Žena má po uzavření manželství povinnost pečovat o rodiče manžela. Rodinná soudržnost Vietnamců se také odlišuje tím, že finančně podporují ostatní členy rodiny ve Vietnamu. Milostný sexuální vztah Vietnamců obvykle přicházel až po uzavření manželství, především u žen. Vietnamská společnost netoleruje ženskou promiskuitu. Nemívají tak před manželstvím většinou žádné jiné partnery. Ve vietnamské kultuře je povolena pouze monogamie. Na rozdíl od západní kultury však příliš netoleruje rozvody a uzavírání nových manželství.

Názor rodičů je pro Vietnamce velmi důležitý, a tak bylo obvyklé, že rodiče mohli zasahovat do života svých dospělých dětí nejen v partnerských vztazích. Slovo rodiče má váhu i ve stáří, kdy jej musí potomek bez odporu poslechnout.

U vietnamských rodin žijících na území ČR dochází ke krizi tradiční vietnamské rodiny. Ačkoliv se rodiče snaží udržet si své tradice a zvyky, rodina je nucena přizpůsobit se částečně odlišnému kulturnímu prostředí. Rodiče po svých dětech vyžadují dodržování vietnamských hodnot, kdežto děti by mnohdy raději dodržovaly hodnoty české a západní kultury, ve které žijí. Na jedné straně usilují o zachování vietnamských hodnot, ale na straně druhé je jejich cílem poskytnout dětem výrazně lepší budoucnost díky vzdělávání, což nezbytně vede k přizpůsobení a integraci v majoritní společnosti.

V České republice se v současné době mladé vietnamské páry po krátké známosti rozhodují uzavřít manželství za účelem založení rodiny a výchovy dětí. Značnou výzvou je pak postoj každého konkrétního vietnamského páru, jakým způsobem dítě vychovají a zda budou dbát na udržení vietnamských hodnot rodiny stejně jako jejich rodiče. Mohou při výchově dítěte zaujmout striktní postoj vyžadující dodržení tradičních norem, nebo tolerovat projevy české kultury.

Domnívám se, že vnímání hierarchie se mění a liberalizuje, ačkoliv stále převládá tradiční rozdělení role muže a ženy. Muži v rodinách začínají pomáhat v domácnosti, i když to stále není rovnocenné, jak je tomu třeba v českých domácnostech, kde může mít otec větší podíl na výchově a péči o dítě.

3 ČESKO-VIETNAMSKÉ PARTNERSKÉ VZTAHY

Vlivem rostoucí globalizace dochází k růstu počtu smíšených partnerství, nevyjímaje česko-vietnamská partnerství či manželství. Na konci minulého století měli vietnamští migranti možnost vrátit se zpět do Vietnamu nebo zde zůstat. Mnoho Vietnamců se zde rozhodlo zůstat. Našli si vietnamské partnery, se kterými zde založili rodiny. Někteří Vietnamci se však seznámili s protějšky české národnosti a rozhodli se s nimi zůstat. Mladí Vietnamci se v českém prostředí seznamují s českými vrstevníky ve škole, v práci či ve volném čase s přáteli. Není tedy žádným překvapením, že někteří jedinci vietnamské národnosti naleznou vhodného partnera mezi Čechy, se kterým se rozhodnou založit rodinu.

Vietnamští rodiče od svých synů požadují a předpokládají, že budou pokračovat v rodové linii, a tak se od nich očekává, že si najdou vietnamskou partnerku z dobře situované rodiny. U dcer je volba partnera obecně volnější, samozřejmě preferují vietnamského partnera, nicméně je důležité, aby partner dokázal rodinu zajistit. Rodiče tak často partnera hodnotí dle pozice zaměstnání, kolik vydělává a zda je ochoten přijmout i vietnamské zvyky. Mezi další obavy patří strach z toho, že se vnoučata nenaucí jazyk a nebudou si rozumět.

3.1 Smíšené partnerské vztahy

V dnešní poměrně multikulturní společnosti se v posledních deseti letech čím dál více objevují páry, které mají odlišný etnický původ. Partnerský vztah s osobou jiné národnosti s sebou přináší pozitiva i negativa. Partneři se mohou navzájem obohatit o odlišné zvyky a tradice. Negativním aspektem smíšeného partnerství mohou být konflikty z důvodu nepochopení, odlišných postojů a názorů, neznalosti kultury partnera nebo nejistoty z kritiky a nesouhlasu ze strany rodin a okolí.

Bohužel nelze nijak zjistit počet smíšených párů na našem území. Jediným možným způsobem, který nám umožní sledovat alespoň přibližnou situaci smíšených partnerských vztahů, je skrze statistiky ČSÚ uzavřených smíšených manželství. Od roku 2000 do roku 2017 se počet uzavřených manželství s cizincem pohybuje mezi 4 000 – 4 500 sňatků za rok. Naopak rozvodovost smíšených párů, v nichž je jeden partner cizinec, se pohybuje kolem 1 500 rozvodů ročně.

3.2 Interkulturní komunikace

Každá kultura v sobě zahrnuje určitá sociální pravidla pro komunikaci. Prostřednictvím komunikace dochází k akulturaci, což znamená přejímání prvků jedné kultury příslušníky jiné kultury. Akulturací se zabývá například Brouček, který mapuje soužití vietnamské menšiny v České republice.

Základem každého partnerského vztahu je komunikace. Jazykovou bariéru lze obvykle překonat společným jazykem, tedy jazykem jednoho z partnerů nebo naopak cizím jazykem, kterým se dokáží dorozumět oba partneři, například anglickým jazykem. Znalost stejného jazyka však ještě nezaručuje vzájemné porozumění mezi partnery. Smíšený partnerský vztah s sebou přináší mnoho interkulturních bariér, s kterými se musí partneři vypořádat.

Barna (1998) hovoří o tzv. blocích, které interkulturní komunikaci komplikují:

- *„předpoklad podobnosti,*
- *rozdílnost jazyků,*
- *nesprávné interpretace neverbálního chování,*
- *přítomnost předsudků a stereotypů,*
- *tendence hodnotit,*
- *vysoká úzkost.“*

(Barna, cit. dle Morgensternová, Šulová a Scholl, 2011, s. 69)

Všechny výše zmíněné bloky mohou znesnadnit interkulturní komunikaci. Za nejzásadnější komplikaci lze považovat předsudky a stereotypy, které jsou součástí naší sociální praxe. Lze je definovat jako *„velmi stabilní prvek ve vědomí, (...) ovlivňující názory, mínění, postoje i chování, (...) realitu výrazně zjednodušují. Je pro ně typické nediferencované, paušální přisuzování určitých vlastností všem členům dané skupiny“* (Velký sociologický slovník 1996). Pojetí stereotypu v roce 1922 definoval Walter Lipmann ve své práci *Public Opinion* (2015), v níž byl přesvědčen, že tisk ovlivňuje naše stereotypní vnímání ostatních lidí a tvrdí, že stereotyp je *„zafixovaný obraz v hlavě, jehož prostřednictvím vnímáme chování či vlastnosti členů společenských skupin v hlavních rysech jako jednotné, neměnné, dané“*.

Nicky Hayes ve své knize *Základy sociální psychologie* (2009) uvádí, že se předsudky nejspíš nikdy zcela neodstraní, ale existuje možnost jistého zmírnění, a to při dodržení určitých podmínek pro majoritní společnost i menšinu. První podmínkou je rovnoprávnost obou stran. Druhou podmínkou je možnost osobního setkání a komunikace s příslušníky komunity, s jedinci, kteří neodpovídají stereotypům menšiny a kteří členům majoritní společnosti dokáží variabilitu a odlišnost od iracionálního prototypu Vietnamce v českém povědomí. To může v důsledku zabránit stereotypní kategorizaci.

Jan Průcha se ve své knize *Interkulturní komunikace* zmiňuje o existenci různých typů interkulturních bariér: „*Komunikační bariéry mohou být způsobovány různými příčinami, zakotvenými ve specifických kultur a jazycích. Mezi těmito příčinami jsou také stereotypy a etnofaulismy. (...) Interkulturní komunikaci rozumíme druh komunikace, které se účastní příslušníci odlišných kultur. Vyznačuje se tím, že účastníci komunikace naráží na rozdíly ve vzájemných komunikačních stylech a na rozdílení vnímání a chování.*“ (2010, s. 63)

Etnofaulismy jsou zvláštním typem stereotypů, kterými označujeme či pojmenováváme příslušníky jiných národů nebo etnických skupin. Průcha o etnofaulismech píše, že se mohou vztahovat nejen k samotným příslušníkům etnického či národního společenství, ale také k jejich jazyku, mentalitě, odívání, zvykům apod. Tyto postoje a předsudky mohou obsahovat negativní hodnocení nebo i diskriminační prvky. Často je účelem vyjádření nepřátelského postoje ve vztahu k nežádoucí skupině imigrantů či etnické menšině (2010, s. 65). Ve své bakalářské práci jsem se zabývala etnofaulismy přiřazovaným příslušníkům vietnamské národnosti, které jsou v povědomí české společnosti a které se stále používají. Příklady etnofaulismů zesměšňujícího charakteru mohou být výrazy „*ryžožrouti*“, „*rákosníci*“, „*tamani*“, „*čongové*“, „*šikmooký*“, „*žluťák*“ nebo „*větve*“.

Česko-vietnamské partnerství se setkává s problematickým vnímáním ze strany obou společností, majoritní i minoritní. Co se týče mladých Vietnamců, často kvůli tomu před rodiči dochází k utajování partnerských vztahů. Ve vietnamské kultuře není tolerováno střídání více partnerů, a tak o tom vietnamští rodiče mnohdy ani neví. Vietnamští rodiče obvykle partnerské vztahy svých dětí povolují až po získání vzdělání, na kterém velmi lpí. V případě tolerance českých partnerů svých dětí vnímají riziko především v možném potlačení vietnamské kultury a jakési odhození vietnamských kořenů stranou.

3.3 Sociokulturní rozdíly

Mezi Čechy a Vietnamci bezpochyby existují značné sociokulturní rozdíly. Příčinami jsou odlišná společenská a kulturní prostředí, ve kterých partneři vyrůstali. Působením procesu akulturace u vietnamských osob v českém prostředí se hranice rozdílů snižuje. Přesto se však oba partneři musí rozhodnout, jak budou ve vztahu překonávat rozdíly kulturní a sociální. Konkrétní rozdíly mezi sebou mohou tolerovat, přijmout, přizpůsobit či naopak odmítnout. Základním stavebním kamenem každého vztahu jsou kompromisy.

Kulturní rozdíly mezi partnery mohou zahrnovat pojetí zvyků, tradic, svátků, rodinných hodnot a náboženství. Můžeme sem však zařadit i svatby, pohřby, oslavy apod. Některé vietnamské svátky nemají pevně stanovené datum, řídí se lunárním kalendářem, v němž má každý měsíc méně dní než v kalendáři gregoriánském. Ten má vliv i při volbě termínů důležitých událostí. Například při stanovení termínu svatby se hledá přívētivé a datum v souladu s lunárním kalendářem, které by zajistilo oddávajícimu se páru štěstí a požehnání.

Vietnamská svatba se odlišuje svým bohatým pojetím. Pozvaní jsou všichni členové široké rodiny, všichni přátelé snoubenců a přátelé i známí rodičů, které ani snoubenci nemusí znát. Obřad zahrnuje řadu rituálů a ceremoniálů. Vietnamská večerní hostina je velkolepá oslava sčítající běžně několik set hostů, což se nemusí zamlouvat českému partnerovi a jeho rodině, protože jsou zvyklí na skromné pojetí svatby v přítomnosti nejbližších osob. Svatebním darem od každé pozvané rodiny je běžně obálka s finanční hotovostí uvnitř.

Co se týče svátků, které Vietnamci slaví, nejdůležitějším je tzv. *Tét*, což je nový lunární rok, během kterého se schází celé rodiny. Kromě tradičních jídel je pro oslavu typické darování peněz dětem pro štěstí. Vietnamci dodržují i jiné vietnamské tradice a svátky, nicméně je z pracovní vytíženosti často slaví pouze v okruhu rodiny nebo při příležitostných velkých společenských oslavách, které si vietnamská komunita v každém městě organizuje.

Vietnamci jsou také pověřiví, a tak dbají na to, aby dveřmi do domu vstoupil jako první muž. Věřící, že to rodině přinese štěstí po celý nadcházející rok. Kalendářní Nový rok slaví též, stejně tak přijali Vánoce. Vánoce se však slaví hlavně pro děti, které očekávají dárky stejně jako jejich čeští vrstevníci. Kromě rozbalování dárků a vánočního stromečku však žádné další vánoční rituály a zvyky nedodržují. Jiné typické české svátky neslaví, naopak využívají toho, že mívají v těchto dnech otevřené své provozovny na rozdíl od českých podniků. Touto strategií však přichází o svůj volný čas v osobním životě.

Značné rozdíly lze spatřit i v odlišném způsobu stravování, stolování a celkově chování v kuchyni. Jídlo je ve Vietnamu společenskou záležitostí. Čas strávený v kuchyni během procesu příprav a vaření vietnamských pokrmů bývá spojován s utužováním vzájemných vztahů. Současně tak matky předávají své gastronomické znalosti a zkušenosti svým dcerám. Vietnamci upřednostňují teplou snídani, teplý oběd i teplou večeři. Konzumuje se převážně hůlkami, které se ovládají jednou rukou. Nedostanete jeden talíř jídla, ale prázdnou misku, do které si můžete nabírat dle libosti z připravených společných talířů s různými pokrmy. Při návštěvách mezi Vietnamci hosté nepřináší kytici, ale ovoce, které se pokládá na rodinný oltář. Při návštěvách v české společnosti jsou hosti usazeni a obsluhováni, kdežto během vietnamských návštěvách se očekává, že se do příprav v kuchyni zapojí všechny přítomné ženy a pomohou s vařením. Jedná se o typický vietnamský projev pospolitosti a kolektivismu.

Vietnamská kultura je silně ovlivněna animismem, taoismem, buddhismem a konfucianismem. Přesto Vietnam v současnosti patří mezi nejvíce ateistické země na světě. Uvádí se až 81% ateistů, zbývající procenta tvoří buddhisté a katolíci. Ve skutečnosti by se víra zmíněných osmdesáti procent obyvatel Vietnamu dala označit jako víra v předky, s čímž se pojí kult uctívání předků. Vietnamci věří v nadpřirozený duchovní svět, a proto v každé vietnamské rodině můžeme nalézt oltář k uctívání předků, který bývá běžně umístěn čelem ke vstupním dveřím domu či bytu. Přítomnost oltáře nesmí chybět v žádné vietnamské rodině, i kdyby se nacházela na druhém konci světa od Vietnamu. Setkat se s nimi můžeme i ve vietnamských provozovnách, čímž si zajišťují štěstí a náklonost předků.

Vietnamci věří, že je duchové rodinných předků doprovází životem. K jejich uctívání se na oltář pokládají obětiny v podobě ovoce, vietnamských pokrmů, sladkostí, květin nebo dražších lahví alkoholu. Součástí modliteb je neodmyslitelně zapalování vonných tyčinek. Modlitby směřují k přáním úspěchu v podnikání a přívětivé budoucnosti celé rodině. Tyto rituály mohou být v rozporu s případným náboženstvím českého partnera, které by se ve filozofickém směru značně odlišovalo. Český partner kultu uctívání předků nemusí porozumět.

V kontextu duchovního světa je velice důležitý a posvátný vztah k zemřelým a obecně ke smrti. Vietnamci dbají na to, aby člen rodiny umíral doma v přítomnosti celé rodiny. Pohřebním rituálům přisuzují velký význam. Výročí úmrtí prožívají pozváním všech přátel na smuteční hostinu, které předchází darování obětí a modlitby u rodinného oltáře.

Pozitivním hlediskem etické výchovy Vietnamců jsou povinnosti dětí v dospělosti vůči svým rodičům ve stáří. Nejstarší syn je morálně zavázán postarat se o rodiče ve stáří a nemoci. Je-li pracovně vytížen, péči o rodiče během dne přebírá jeho manželka. Bydlí-li v jiné zemi, tento závazek přebírá nejstarší dcera či druhý nejstarší syn. Do péče se nesporně zapojují i ostatní děti včetně jejich partnerů. Péče potomků o své rodiče tak zaručuje kvalitní a zasloužené dožití v okruhu své rodiny. Domovy seniorů ve Vietnamu v podstatě nenalezneme, protože pro ně není využití.

Sociokulturní rozdíly můžeme vyzorovat i v rodinné výchově a socializaci dětí. Každý národ má specifické kulturní vzorce a normy. S těmi se pojí způsob výchovy, kterou rodiče používají při výchově svých dětí. Charakteristické pro jednotlivé národy jsou i mezigenerační vztahy nebo komunikace mezi dospělými a dětmi. Ve vietnamském jazyce je velmi příznačné typické oslovování osob dle věku, rodu/pohlaví a úcty k postavení.

Vietnamské děti vyrůstají v rodinné hierarchii, ve které má hlavní slovo otec ve všech záležitostech. Otec má tudíž moc ovlivňovat aktivity ostatních členů rodiny. Manželce i dětem může omezit kontakt s přáteli, osobní zájmy i využívání volného času. Dětem může zasahovat do volby vzdělání, zaměstnání i různých aktivit ve volnu. Také může vyžadovat určitý způsob chování na veřejnosti, neboť Vietnamcům velice záleží na pověsti, kterou mají ve svém okolí. Pověst rodiny je pro Vietnamce cenná. Synové tuto roli otce sledují, považují ji za vzor a často se s ní ztotožňují. Stává se, že tuto moc prosazují i u svých partnerek. Může tak dojít k situaci, kdy bude mít sklon ovlivňovat například vzhled, styl oblékání nebo stravování partnerky. S tímto se však můžeme setkat i ze strany českého partnera.

Partneři z odlišného kulturního prostředí spolu mnohdy musí překonávat i rozdíly v sociálních rolích ve společném partnerství. Funkce sociálních rolích v původní rodině se mohou zásadně lišit od těch, které zná druhý partner. Očekávání partnerů v plnění funkce ve vztahu ve společné domácnosti se samozřejmě mohou lišit. Partneři se v novém vztahu mohou vzájemně svobodně domluvit, kdo z nich se postará o společné finance, kdo bude nakupovat potraviny, kdo bude vařit, kdo se postará o domácí úklid apod. Vietnamské ženy, matky a dcery, jsou zvyklé starat se o domácnost bez pomoci muže. Pro některé vietnamské muže může nastat problém v přijetí míry zapojení ve společné domácnosti s českou partnerkou. Může tak nastat situace, že bude po partnerce vyžadovat příliš mnoho povinností, přestože se bude požadovat za hlavu rodiny.

Další překážkou v česko-vietnamském partnerském vztahu může být rozdílné neverbální projevy a emoční vyjadřování. Jsou národnosti, ve kterých jsou lidé svou mentalitou zvyklí nedávat své pocity a emoce příliš najevo, a naopak existují národnosti, ve kterých jsou osoby vychovávány k temperamentnímu prožívání a vyjadřování emocí. Nedostatečné sdílení pocitů může vést ke konfliktům ve vztahu, které nebudou moci vyřešit z důvodu absence schopnosti své emoce formulovat a slovně vyslovit. V tomto případě však nemusí mít vliv vyloženě kulturní mentalita jedince, ale konkrétní psychologie osobnosti bez ohledu na národnost. Negativní emoční projevy, konkrétněji nadávky, mají v českém jazyce zastoupení v bohaté slovní zásobě, ve vietnamském jazyce jich příliš nenalezneme. To je dáno opět výchovou k úctě k lidem a strukturou oslovování ve vietnamštině.

Vietnamci svůj život naplno obětují svým dětem, a to prací. Na pohled neúnavné pracovní nasazení včetně víkendů a svátků je však připravuje o veškerý volný čas, který by mohli věnovat svým vlastním zálibám, aktivitám nebo jen k odpočinku. Návrat do jejich rodné země, do Vietnamu, i s odstupem několika let bývá jedinou dovolenou, kterou si dopřejí. Vietnamci svůj život v České republice před příbuznými ve Vietnamu dost často zkreslují. Obecně jim je sdělováno, že se zde dobře vydělávají peníze a že se mají dobře. Nicméně mnohdy zamlčí skutečnost, jaké úsilí musí vynaložit.

Vietnamské pevné rodinné vazby pojí úcta a respekt ke starším osobám, s čímž souvisí slušné chování a podřizování. Mladé generace Vietnamců ale mívají v českém prostředí tendenci prosazovat své individuální zájmy a názory při komparaci s benevolentnější výchovou českých vrstevníků, a tak dochází k mezigeneračním konfrontacím a „přetrhávání“ tradičního stylu výchovy s cílem svobodného prosazení vlastního úsudku.

Rozdílná výchova partnerů v rámci odlišné kultury má vliv na výchovu dítěte ve všech aspektech. Otázkou je, zda budou dítě vychovávat tradičně, striktně, benevolentně nebo si z obou přístupů výchovy uplatní to, co považují za správné. Dále se partneři musí před narozením dítěte rozhodnout, jestli ho budou učit i druhý jazyk partnera. V případě česko-vietnamských partnerských vztazích v českém prostředí je samozřejmostí český jazyk. Rozhodnou-li se rodiče i pro jazyk vietnamský, musí si určit, jakým způsobem k dítěti budou mluvit, aby si dokázalo postupem času dva jazyky rozlišit. Volba dvojjazyčnosti při výchově dítěte je zároveň vděčným krokem vůči rodičům vietnamského partnera či partnerky, kteří by chtěli s vnoučaty komunikovat v jejich mateřském jazyce. Navíc by tím dítě neztratilo důležitou součást vietnamských kořenů, součást své identity, čímž je jazyk.

Zatímco není nic zvláštního, když se v české společnosti dětem na školách prezentují přednášky o sexuální výchově a rodiče mívají k dětem promluvy o sexu a pohlavních změnách při dospívání, řešení intimních otázek mezi Vietnamci bývá stále tabu. Jelikož mladí Vietnamci ze strachu své vztahy často tají a rodiče tak o milostném vztahu svých dětí nevědí, nedochází k oboustranné informovanosti.

Dalším prvkem při výchově dítěte ve smíšeném partnerství je přístup k odměňování a trestání. Vietnamci jsou ve výchově a upevňování morálky velmi důslední a přísní, výjimkou nejsou ani fyzické tresty. U vietnamských dětí se obvykle netoleruje kouření, požívání alkoholu, ani noční život. Na druhou stranu, velmi podporují vzdělávání svých dětí. Vzdělávací systém je ve Vietnamu naprosto odlišný, ale stejně důležitý. Přestože dětem osobně s učením pomoci nemohou, jsou ochotni je jakkoliv podpořit. Děti tak po škole často dochází na různá doučování, aniž by důvodem byly špatné známky, ba naopak.

3.4 Vymezení pojmu národnostně smíšené manželství

Pod pojmem smíšené partnerství/manželství z hlediska rozdílné národnosti/ethnicity lze považovat (ne)oficiální vztah dvou partnerů, kteří se odlišují státní příslušností, kulturou, mentalitou a jazykem. V českém jazyce se kromě pojmu smíšené manželství můžeme setkat také s binacionálním, interrasovým, interetnickým či interkulturním manželstvím.

V cizojazyčné literatuře v angličtině se lze setkat s pojmy jako „intermarriage“ nebo „mixed marriage“.

3.5 Specifika národnostně smíšeného manželství

Do nově vznikajícího smíšeného partnerství přináší každý z partnerů své návyky, zvyklosti a kulturní hodnoty, které si osvojili výchovou ve své původní rodině. Jelikož má každý partner naučené jiné vzorce chování a zvyklostí, může docházet k sociokulturním střetům, během kterých se musí jeden z partnerů přizpůsobit tomu druhému nebo se partneři rozhodnou kompromisy propojit aspekty obou kultur.

Počet národnostně smíšených partnerství/manželství roste společně s rostoucí globalizací. Smíšené páry se mohou setkat s pochopením, podporou, uznáním, ale naopak i s kritikou. Bohužel, velká část české společnosti zůstává nadále xenofobní a v postoji ke smíšeným vztahům reflektuje řadu stereotypních předsudků.

V této kapitole bych ráda uvedla proces uzavření smíšeného manželství, jenž je po administrativní stránce poměrně náročnou záležitostí. Seznam potřebných dokumentů a potvrzení k uzavření manželství s cizincem je možné nalézt v první řadě na internetových stránkách Ministerstva vnitra.

Specifika jsou ukotvena v *Zákonu č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů*, ve znění pozdějších předpisů. Podle ustanovení § 35 zákona o matrikách musí snoubenec/snoubenka, který je cizincem/cizinkou, k dotazníku k uzavření manželství připojit:

- *„rodný list,*
- *doklad o státním občanství,*
- *doklad o právní způsobilosti k uzavření manželství, který nesmí být k datu uzavření manželství starší 6 měsíců,*
- *potvrzení o osobním stavu a pobytu, je-li cizím státem vydáváno,*
- *úmrtní list zemřelého manžela, jde-li o ovdovělého cizince; tento doklad není třeba předkládat, je-li tato skutečnost uvedena v dokladu o právní způsobilosti k uzavření manželství,*
- *pravomocný rozsudek o rozvodu manželství, je-li cizinec, který chce uzavřít manželství, rozvedený,*
- *potvrzení o tom, že bude manželství v domovském státě cizince uznáno za platné, je-li uzavíráno zástupcem,*
- *pravomocné rozhodnutí soudu o zrušení partnerství, anebo úmrtní list zemřelého partnera, jde-li o cizince, který žil v partnerství,*
- *doklad, kterým je možné prokázat totožnost.“*

(Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení)

Cizinec navíc musí na matričním úřadu doložit potvrzení o oprávněnosti pobytu na území ČR, které vydává Policie ČR bez ohledu na to, zda má cizinec trvalý pobyt na území ČR.

3.6 Historie česko-vietnamských manželství

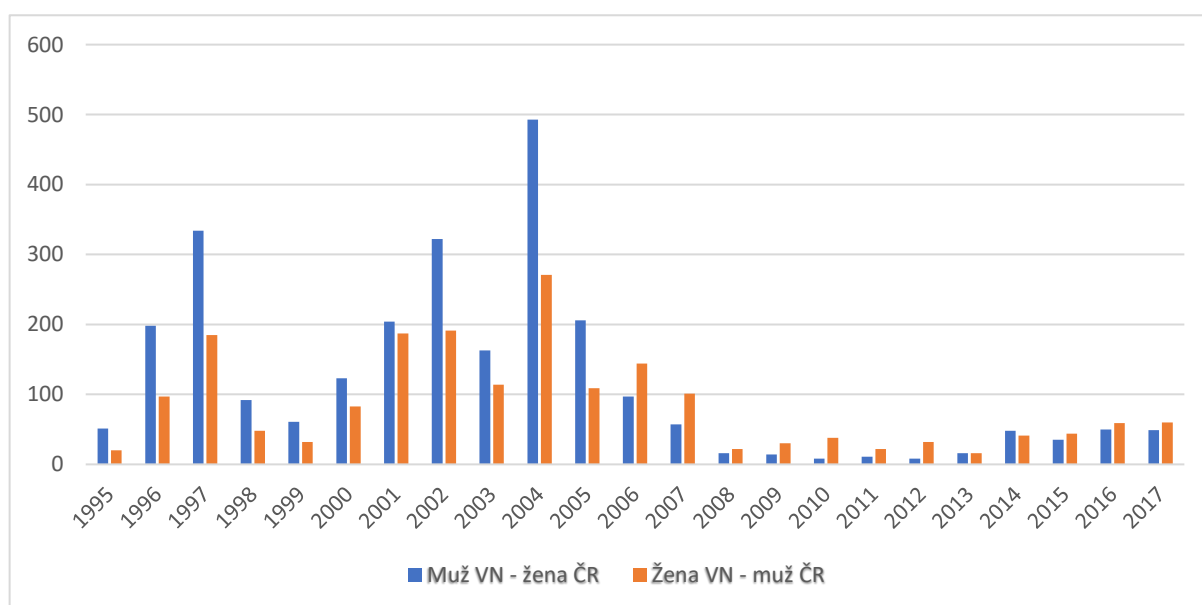
Jak jsem již zmínila, výskyt partnerských vztahů mezi Čechy a Vietnamci nalezneme již z dob prvních migračních vln. Vietnamští studenti se během výuk a poté na společných univerzitních kolejích seznamovali s českými studenty a vietnamští dělníci se mohli seznamovat během svého pracovního volna. Tyto partnerské vztahy byly zprvu utajované.

V souvislosti s uzavíráním česko-vietnamských sňatků v nedávné historii lze hovořit o jistém podílu fingovaných neboli fiktivních manželství. Fingované sňatky s cizinci byly účelové a k jejich uzavření docházelo buď dobrovolně jako projev solidarity nebo na základě finanční odměny. Záměrem těchto sňatků bylo získání povolení k pobytu.

K fingovaným sňatkům docházelo i v případech, kdy byl cizincem muž Vietnamec, který zde sňatkem účelově získal povolení k pobytu a zajistil ekonomické zázemí pro příchod vietnamské ženy, která čekala ve Vietnamu. Migrační a integrační politika České republiky proto roku 2007 uvedla v platnost Novelu zákona o pobytu cizinců, která zavedla restriktivní opatření. Nově tak byly upraveny podmínky získání trvalého pobytu pro partnera se státním občanstvím země mimo Evropskou unii.

3.7 Česko-vietnamská manželství v číslech

Dříve převažovala uzavřená manželství mezi snoubenkou Češkou a snoubencem Vietnamcem. Od roku 2006 se tento poměr změnil (viz. vlastní graf z údajů ČSÚ).

Graf č. 1 - Sňatky česko-vietnamských párů v letech 1995-2017

Tabulka č. 1 – Počet sňatků česko-vietnamských párů

	muž cizinec – žena ČR	žena cizinka – muž ČR	žena VN – muž ČR	muž VN – žena ČR
1995	1 839	771	20	51
1996	2 078	1 169	97	198
1997	3 131	1 927	185	334
1998	2 873	1 666	48	92
1999	2 793	2 060	32	61
2000	3 092	2 160	83	123
2001	2 672	1 691	187	204
2002	2 824	1 722	191	322
2003	2 788	1 859	114	163
2004	2 969	2 011	271	493
2005	2 652	1 822	109	206
2006	2 549	1 907	144	97
2007	2 845	1 940	101	57
2008	2 586	1 649	22	16
2009	2 374	1 803	30	14
2010	2 403	1 707	38	8
2011	2 384	1 722	22	11
2012	2 344	1 663	32	8
2013	2 370	1 473	16	16
2014	3 048	1 802	41	48
2015	3 016	1 802	44	35
2016	2 870	1 890	59	50
2017	2 654	1 994	60	49

(zdroj: ČSÚ – Demografické události cizinců v letech 1995-2017)

4 BILINGVNÍ RODINA

Vznik bilingvní rodiny začíná okamžikem, kdy se smíšenému páru v partnerství či manželství s rozdílnými mateřskými jazyky obou partnerů narodí dítě.

Průcha ve své knize *Interkulturní psychologie* ve spojitosti s bilingvními rodinami píše: *“Stále větší globalizace a volnější pohyb pracovních sil v posledních desetiletích jsou novými jevy, které znovu posilují přirozený bilingvismus i u nás. Na jedné straně stoupá počet jazykově smíšených manželství nebo partnerství, a tedy i bilingvních rodin, a na straně druhé si při pracovním pobytu rodiny v zahraničí její členové osvojují jazyk vnějšího prostředí.”* (2004, s. 156)

4.1 Vymezení a specifika bilingvismu

Definicí bilingvismu se v minulosti zabývalo více autorů, některé z nich uvádím níže.

“Bilingvismus (je) schopnost ovládat dva jazyky na úrovni rodilého mluvčího... Nelze samozřejmě definovat stupeň dokonalosti, na kterém se z nerodilého mluvčího stává bilingvista: rozlišení je relativní.” (L. Bloomfield, 1933, cit. dle Harding Esch a Riley, 2008)

“Bilingvismus začíná v okamžiku, kdy je mluvčí jednoho jazyka schopen tvořit celistvé a smysluplné promluvy v jiném jazyce.” (E. Haugen, 1953, cit. dle Harding-Esch a Riley, 2008)

“Bilingvní jedinec je ten, který disponuje alespoň minimální kompetencí v jiném než mateřském jazyce v nejméně ze základních jazykových dovedností (porozumění, mluvení, čtení, psaní).” (Macnamara, 1967, cit. dle Morgensternová a Šulová, 2008)

Nepočítáme-li systematickou výuku cizího jazyka na školách, k osvojení dvou jazyků může probíhat přirozeně v bilingvním prostředí domova nebo dlouhodobým pobytem v cizojazyčné zemi. Účelem dlouhodobého pobytu do zahraničí může být studijní pobyt v rámci programu Erasmus, pracovní stáž, pracovní úvazek nebo rozhodnutí přestěhovat se do ciziny.

Názorným příkladem můžou být právě příslušníci vietnamské národnosti, kteří se rozhodli z rodného Vietnamu vycestovat do daleké Evropy za studiem či za prací. Život v cizí kultuře s sebou nese i nevyhnutelnou nutnost osvojení si cizího jazyka alespoň na základní úrovni k dorozumívání. U potomků těchto imigrantů, které se zde narodí, probíhá proces osvojení dvou jazyků během času stráveném u českých chův na hlídání či minimálně nástupem do školky.

Zatímco vietnamský jazyk užívají při komunikaci pouze s rodiči, příbuznými a příslušníky vietnamské národnosti, češtinu vnímají a využívají v každodenním životě v českém prostředí. Běžně tak nyní dochází k tomu, že vietnamští sourozenci spolu vzájemně komunikují spíše česky s kombinací vietnamských slov nebo výhradně v českém jazyce.

Některým jedincům by se mohlo zdát, že jsme se s bilingvismem na našem území setkali teprve v posledních několika desetiletí, ale není tomu tak. *“Málokdo si dnes uvědomuje, že i my v České republice máme dlouholetou historickou zkušenost se společenským bilingvismem, kdy po dlouhé historické období (téměř deseti století) až do roku 1947 na našem území fungovaly vedle sebe čeština a němčina. A v neposlední řadě je třeba připomenout i česko-slovenský receptivní bilingvismus, který i díky federálnímu televiznímu vysílání byl před zánikem Československa a vznikem České republiky samozřejmostí. Dnešní mladá generace má s porozuměním slovenštině mnohem větší problémy než generace starší právě proto, že s tímto jazykem už nevyrostala a není na něj zvyklá.”* (Morgensternová, Šulová, 2011, s. 26)

Baker a Jones (1998) definovali „5 různých aspektů bilingvismu:

1. *Je třeba rozlišovat, nakolik jedinec jazyky ovládá a nakolik je používá.*
2. *Každá ze čtyř základních jazykových kompetencí (porozumění, mluvení, čtení, psaní) může být u jedince rozvinuta v různé míře.*
3. *Pouze málo bilingvních jedinců má zcela stejnou kompetenci jako monolingvní mluvčí. To se týká jak slabšího, tak silnějšího jazyka a je to dáno také tím, že u bilingvních jedinců obvykle mají různé jazyky také různé funkce a použití.*
4. *Bilingvní jazyková kompetence se může v čase měnit v závislosti na měnících se okolnostech a slabší jazyk se tedy může stát silnějším a dominantním.“*

(dle cit. Morgensternová a Šulová, 2011, s. 27-28)

4.2 Výchova dítěte v bilingvní rodině

Vlivem zvyšující se globalizace narůstá počet smíšených partnerství nebo manželství, v nichž partneři vychovávají děti v bilingvním rodinném prostředí.

“Žít v cizí kultuře pomáhá. Provdát se či oženit se do cizí kultury je ještě lepším řešením. Být multikulturním dítětem s sebou přináší mnohočetné dovednosti, ale také mnohočetné problémy.” (Galtung, 2003)

Při výchově dítěte je svobodnou volbou rodičů, zda dítě budou učit pouze jeden jazyk jednoho rodiče nebo oba jazyky. Bilingvismus může být pro dítě přínosnou výhodou. Výchova v bilingvní rodině umožňuje dítěti naučit se dva jazyky bez velkého úsilí. Oba jazyky partnerů můžeme nazývat mateřskými jazyky. Mluví-li každý rodič svým mateřským jazykem, dítě je postupem času dokáže rozlišit.

Edith Harding-Esch a Philip Riley (2003) ve své knize *Bilingvní rodina* přiznávají, že rozhodnutí vychovávat dítě dvojjazyčně není tak jednoduché. V jedné kapitole se věnují důležitým otázkám, které mohou ovlivnit rozhodnutí vychovat děti dvojjazyčně. Patří mezi ně: *Jak je to s jazyky u vás a jak se vaše jazykové dovednosti vyvíjely? Jakým jazykem spolu mluvíte? Jak své jazyky používáte? Kdo se bude o vaše dítě starat? Jak se stavíte k vlastnímu jazyku? Jaké kontakty udržujete se zbytkem rodiny? Jaké je postavení daného páru jazyků v rodině a ve společnosti? Co může pomoci jazyk udržet? Museli byste změnit způsob, kterým mezi sebou mluvíte?* (2003, s. 99-109)

Dále k těmto otázkám doplňují a píší: *„Ať je to tak či onak, rozhodnutí je na vás. Nebo by alespoň být mělo: nedovolte, aby vám kdokoli zvenčí, ať už širší rodina či „úřady“, něco přikazoval. (...) Také nezapomínejte, že škodlivost dvojjazyčnosti nebyla nijak prokázána (spíš opak je pravdou) a že bilingvismus může být velká sociální výhoda. (...) Bude schopné komunikovat se svými prarodiči, bratřenci a sestřenicemi, kamarády a návštěvami? Budete „domů“ jezdit na prázdniny, nebo se vrátíte po vypršení pracovní smlouvy? Jaké máte plány se vzděláním dítěte?“* (2003, s. 110)

EMPIRICKÁ ČÁST

Praktická část doplňuje teoretickou část této práce. V praktické části se budu zabývat vlastním výzkumem, jehož cílem je získat subjektivní informace od jednotlivých informátorů, kteří se nachází v česko-vietnamském partnerském vztahu.

V následujících kapitolách se budu věnovat metodologii a postupu výzkumného šetření a analýze rozhovorů s následnou interpretací získaných dat.

5 METODOLOGIE A POSTUP VÝZKUMU

Cílem diplomové práce, jehož součástí je toto výzkumné šetření, je prozkoumat a definovat vliv dvou odlišných kultur v česko-vietnamském partnerském či manželském vztahu. Zaměřila jsem se na informátory ženského pohlaví, neboť se domnívám, že jsou otevřenější a upřímnější při sdílení svých zkušeností.

K získání potřebných informací byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie, neboť je důraz kladen na subjektivitu výsledků od konkrétních respondentů, které nelze objektivně statisticky a přehledně zpracovat. Kvalitativní výzkum byl prováděn dle Jana Hendla, který ve své knize *Úvod do kvalitativního výzkumu* píše: „Kvalitativní výzkum se provádí nejčastěji jako intenzivní kontakt s terénem nebo životní situací.“ (1999, s. 43)

Ke sběru dat byl použit narativní polostrukturovaný rozhovor. Respondenti tak své reflexe mohli v rozhovoru lépe vyjádřit formou volného přirozeného vyprávění. Jednotlivé rozhovory jsem nahrála, následně přepsala a poté kódovala. Výsledky výzkumného šetření poskytnou náhled do soukromého života respondentů v česko-vietnamském partnerském vztahu, kteří budou odpovídat na citlivé otázky týkajících se společného soužití v českém prostředí.

5.1 Cíle výzkumného šetření

Klíčovým cílem výzkumu bylo zjistit a popsat vliv dvou odlišných kultur v česko-vietnamském partnerském vztahu. V rámci naplnění hlavního cíle jsem se zabývala pěti tematickými okruhy, které jsem chtěla blíže prozkoumat.

Prvním stanoveným dílčím cílem bylo zaprvé zjistit okolnosti seznámení a také jak překonali socio-kulturní rozdíly a jakých reakcí se dočkali od své rodiny, rodiny partnera/partnerky, příbuzných, přátel a okolí. Dalším zkoumaným jevem v rámci prvního dílčího cíle bylo,

zda případné negativní předsudky zapříčinily vznik některých konfliktů ve vztahu nebo dokonce komplikovanou překážku být spolu. Také by bylo přínosné zjistit, zda se česko-vietnamské páry setkaly s nepříjemnými reakcemi při styku se státními institucemi.

Druhým dílčím cílem výzkumu bylo zjistit, zda mezi partnery v komunikaci existuje jazyková bariéra a pokud ano, v jaké míře je to omezuje a jakým způsobem ji společně řeší. Záměrem bylo zjistit, jakým jazykem komunikují mezi sebou, s rodinou partnera a zda jim komunikační bariéra ztěžuje společné soužití a porozumění. Jako výzkumníka mě zajímalo, zda spolu komunikují v českém jazyce nebo společným cizím jazykem. Společným jazykem, který není mateřským ani jednoho partnera, může být ku příkladu anglický jazyk, a zda má vietnamský partner či partnerka při užití češtiny dostatečnou znalost slovní zásoby.

Dalšími dílčími cíli bylo popsat kulturní a sociální rozdíly mezi partnery. Otázkami jsem chtěla zjistit, zda konkrétní odlišnosti považovali za zásadní překážku nebo je přijali jako zajímavé obohacení. Součástí byly otázky partnerů, jak nahlíží na rozdílné pojetí zvyků, svátků, tradic, rodinných hodnot a náboženství. Následovalo dotazování, zda vnímají rozdíly v rodinných hodnotách, v postavení a funkci sociálních rolí, chování a schopnosti vyjadřovat své emoce, které jsou důležité pro funkční vztah. Zaměřeno bylo na konkrétní přístupy řešení konfliktů, které se řeší možnostmi přijetí, přizpůsobení, tolerance či odmítnutí za účelem uchování tradic.

Následujícím a posledním dílčím cílem byly otázky ohledně vlivu všech sociálně a kulturně rozdílných aspektů na společnou výchovu dítěte v česko-vietnamském manželství. Otázky bylo možné pokládat jak párům, které děti již mají a vychovávají, tak i mladým párům, které dítě teprve plánují. Otázky byly směřovány na způsob výchovy, volbu dvojjazyčnosti, uchování tradic a kulturního základu obou partnerů, přístup k odměnám a trestům, řešení intimních otázek a v neposlední řadě na postoj k utváření identity dítěte narozenému smíšenému páru.

5.2 Etika výzkumného šetření

Z hlediska etické stránky výzkumu jsem se řídila principy Etického kodexu české národopisné společnosti (2004). Z důvodu zpracovávání citlivých výpovědí byli účastníci výzkumu předem ujištěni o anonymitě. Informátorky s účastí na výzkumu zcela dobrovolně souhlasili. Při oslovení informátorek jsem je předem seznámila s tématem a účelem studijní práce a zaručila se za bezpečné nakládání se získanými informacemi a ochranou jejich totožnosti. Anonymizace je v případě kvalitativního výzkumu zabývajícího se tématem, které souvisí s konkrétní národnostní menšinou, nesmírně důležitá a nesmí se v žádném případě podceňovat.

Při osobním setkání jsem tyto náležitosti pro jistotu opět zopakovala a zeptala se jich, zda souhlasí s nahráváním rozhovoru na zvykový záznamník v mobilním telefonu, který je zabezpečen biometrickým zámekem. S respondentkami jsem se domluvila na písemných souhlasech s účastí a se zpracováním získaných dat.

Aby nebylo možné informátorky jakkoliv identifikovat, rozhodla jsem se pro jejich představení využít pouze počáteční písmena jmen respondentek, ke kterým jsem přiřadila fiktivní jména pouze s reálným počátečním písmenem. Ku příkladu jméno Aneta by bylo pozměněno na Adéla. Obzvláště u informátorek vietnamské národnosti byla ochrana totožnosti důležitá, jelikož vietnamská jména bývají leckdy specifická sama o sobě a ve spojitosti s věkem a uvedenými výpověďmi by byla anonymita ohrožena. Přestože většina mladých Vietnamců neoficiálně užívá také pomyslné české jméno, které jim usnadňuje začlenění do české společnosti, neboť se vietnamská jména špatně vyslovují, rozhodla jsem se k jejich počátečnímu písmenu přiřadit jiné vietnamské jméno. Vzhledem k obsahu citlivých informací jsem se rozhodla neuvádět ani místo bydliště a jméno partnera. Partnery informátorek budu proto uvádět pouze počátečním písmem jejich jména. Stejně tak nebudu uvádět jména a věk dětí.

Dále bylo důležité s ohledem na citlivost otázek nevyvíjet nátlak vůči informátorkám k získání odpovědí. Pokud by informátorka odmítla odpovědět na nějakou otázku z jakýchkoliv důvodů, bylo by toto rozhodnutí naprosto respektováno a přešlo by se na další otázku.

Vzhledem k citlivému zaměření otázek probíhaly rozhovory na klidném a nepříliš hlučném místě, které si určila každá respondentka zvlášť. Jednalo-li se o setkání v kavárně, považovala jsem eticky správné uhradit konzumaci informátorky jako projev vděčnosti za čas věnovaný mému výzkumu. Pokud jsem byla pozvána do domu informátorky, nepřišla jsem s prázdnýma rukama, ale donesla jsem například dětem informátorky nějakou drobnost.

5.3 Výzkumný soubor

Respondenti byli vybíráni na základě několika kritérií. Výchozím kritériem pro volbu výzkumného souboru bylo, aby byl respondent v česko-vietnamském partnerském vztahu či manželství. Mezi další kritéria bylo zařazeno věkové rozmezí 20-60 let, dlouhodobý vztah alespoň 3 roky a soužití ve společné domácnosti na území ČR po dobu minimálně jednoho roku. Podmíněnost minimální délkou trvání vztahu je zajištění kvalitních údajů.

Zprvu jsem měla v úmyslu zvolit jako výzkumný soubor celé česko-vietnamské páry, partnera i partnerku, ze starší generace a mladší generace, s nimiž by bylo možné zaznamenat názory obou partnerů na dané otázky. Při zvažování všech hledisek jsem však změnila názor. S ohledem na výzkumné zaměření zvoleného tématu a kvalitativní strategii jsem se rozhodla pro ženy, protože jsem předpokládala, že budou ochotné se více svěřit. Informátorem mi tudíž byla vždy žena, tedy partnerka v heterosexuálním partnerském vztahu. Beru na vědomí, že jsou i homosexuální smíšené vztahy s vietnamským partnerem. Nicméně vzhledem k nespočtu jejich dalších specifíků jsem je v tomto výzkumném šetření nezahrnula.

Za účelem praktické vyváženosti výzkumného vzorku jsem se rozhodla pro rovnocenný podíl českých a vietnamských respondentek, a proto jsem si stanovila počet pět informátorek české národnosti a pět informátorek vietnamské národnosti.

Pro volbu výzkumného vzorku jsem zvolila tzv. účelový výběr, aby odpovídal mým podmínkám a reprezentoval zkoumané cíle. Při výběru respondentů jsem měla osobní výhodu v dostupnosti informátorek. Potvrdilo se mé očekávání, že jako žena, studentka a navíc osoba vietnamského původu si získám důvěryhodnost u oslovených potencionálních respondentek. Nejprve jsem oslovila své přátele a známé, kteří se nachází v česko-vietnamském partnerském vztahu, a poté jsem se obrátila na své přátele, o kterých jsem věděla, že znají osobu odpovídající mým kritériím. Dále jsem použila metodu nabalování, tzv. metodu „sněhové koule“ nebo v anglickém jazyce „snowball sampling“, což je „*volba dalších případů na základě doporučení již zkoumaných jedinců*“. (Hendl, 2005) Kontaktované osoby mi vyšli vstříc a poskytli mi kontakty na několik dalších vhodných osob. Nakonec mi byla doporučena skupina na sociální síti facebook s názvem „Vietnamský partner, no a?“, ve které jsem oslovila tamní členy a získala další informátorky, především staršího věku, které jsou v dlouholetém manželském vztahu s Vietnamcem a mají spolu již děti.

Oslovení probíhalo formou soukromé zprávy, ve které jsem představila sebe, téma diplomové práce a cíl výzkumu. Obeznámila jsem je stručně se zkoumanými oblastmi a ujistila je, že veškeré získané údaje byly anonymní. Odpověděly mi kladně takřka všechny, pouze jedna neodpověděla vůbec. S informátorkami jsem se poté individuálně domluvila na podrobnostech k realizaci rozhovoru. Před každým rozhovorem jsem informátorky požádala o písemný souhlas s nahráváním zvukového záznamu a zpracováním získaných dat. (viz. příloha A).

5.4 Metoda sběru dat

Kvalitativní výzkum probíhal v souladu s naplánovaným harmonogramem předem domluvených osobních setkání s jednotlivými respondentkami. Metodou sběru dat byl v rámci volby kvalitativní strategie výzkumu zvolen narativní polostrukturovaný rozhovor, který poskytuje větší prostor pro vyjádření subjektivních názorů dotazovaného. Výhodou je možnost vyjasnit si případná nedorozumění v průběhu rozhovoru. Jedná se o nestandardizovaný typ dotazování, které předpokládá odhalení autentických subjektivních zkušeností formou volného vyprávění.

Rozhovory probíhaly obvykle v předem dohodnuté kavárně nebo v místě bydliště konkrétní respondentky. Rozhovory s informátorkami obvykle trvaly přibližně hodinu či déle. V případě příznivých podmínek jsem během dialogu využila možnost zeptat se i na jiné otázky, které jsem v konkrétní situaci považovala za vhodné k rozšíření a zodpovězení dílčích otázek. Za účelem vytvoření důvěrného a přátelského prostředí jsem v dialogu zmínila i své vlastní zkušenosti pro pocit pochopení a sounáležitosti.

Během každého individuálního setkání jsem informátorku požádala o písemně potvrzený souhlas s nahráváním zvukového záznamu celého rozhovoru. Před prvním rozhovorem jsem nejprve otestovala kvalitu záznamníku, a to kontrolou srozumitelnosti audio nahrávky při pokládání mnou položených dotazů. Pro vyšší bezpečnost citlivého audio materiálu jsem nahrávky krátce po transkripci vymazala, o čemž jsem informátorky též informovala.

Předem jsem si připravila přibližnou strukturu otázek rozdělených do tematických okruhů (viz. příloha B), jejichž pomocí jsem chtěla směřovat rozhovor k získání odpovědí na dílčí otázky výzkumu, kterým je práce věnována. Otázky jsem pokládala s opatrností. Odmítla-li některá z respondentek zodpovědět nějakou otázku, protože jí považovala za velmi osobní a citlivou, respektovala jsem to a přešla na jinou otázku.

5.5 Způsob analýzy dat

Při analýze rozhovorů jsem postupovala dle předem stanovených tematických okruhů. První zahrnoval otázky na seznámení partnerů a vývoj jejich vztahu, což mi pomohlo obeznámit se souvislostmi jejich partnerství. Dále jsem se zajímala o reakce na jejich vztah, zda se setkali s pochopením či nikoliv. V další rovině jsem se zaměřila na případné socio-kulturní překážky při společném soužití a při výchově dětí.

Zvukové nahrávky rozhovorů jsem si doslovně přepsala do počítače formou komentované transkripce, tedy včetně neverbálních projevů, které jsou nedílnou součástí osobního rozhovoru. Analýza dat může částečně vycházet i z pozorování respondentů při ústním rozhovoru, při kterém můžeme vnímat emoce a sledovat reakce respondentů při zodpovídání otázek. Získané informace byly roztříděny dle dílčích cílů a následně přehledně uspořádány a srovnávány mezi sebou za účelem dalšího postupu výzkumného šetření. Získané údaje ve zvukové formě byly podrobeny kódování, což je proces transformace dat do textové podoby, která jsou dále použita je zpracování a analýze, během které jsem v údajích hledala podobnosti nebo naopak rozdíly. Tento proces se nazývá otevřené kódování. J. Strauss popisuje otevřené kódování jako: „(...) část analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů pomocí pečlivého studia údajů. Během otevřeného kódování jsou údaje rozebrány na samostatné části a pečlivě prostudovány, porovnáním jsou zjištěny podobnosti a rozdíly a také jsou kladeny otázky o jevech údají reprezentovaných.“ (str. 43)

6 ANALÝZA ROZHovorŮ

Proces analýzy započal již při transkripci rozhovorů, během níž jsem si v průběhu opakovaného obeznámení s výpověďmi informátorek třídila získaná data a hledala v nich kódy, které by bylo možné zahrnout do opakujících se kategorií. Postupem otevřeného kódování jsem vytvořila pět kategorií, u kterých cituji některé vybrané výpovědi informátorek.

6.1 Respondenti

Níže uvádím základní informace a okolnosti partnerského vztahu informátorek, které jsem rovnocenně rozdělila na respondentky české národnosti a respondentky vietnamské národnosti. Jak již bylo zmíněno, v souladu s etickou stránkou výzkumného šetření jsou jména informátorek záměrně pozměněná a údaje o jménech partnerů, dětí a místě bydliště též neuvádím.

6.1.1 Respondentky české národnosti

Respondentka Andrea

Respondentce je 31 let a jejímu partnerovi je 29 let. Partner se sice narodil ve Vietnamu, nicméně v šesti letech přiletěl s rodinou do Německa, kam se přestěhovali. Od dětství tedy vyrůstal v prostředí evropské kultury. Několikrát navštívil svou starší sestru v České republice, která si zde našla manžela. V devatenácti letech se poté přestěhoval ke své sestře a začal pracovat v jejím vlasovém a nehtovém studiu. Zde se po několika letech seznámil s Adélou, která byla pravidelnou zákaznicí. Začali si spolu více povídat a jednoho dne ji pozval na kávu. Nyní jsou spolu tři roky a nedávno se jim narodilo první dítě. Zasnoubili se před necelým půl rokem, svatbu mají naplánovanou na příští rok. Plánují českou i vietnamskou svatbu.

Respondentka Hana

Respondentce je 34 let. Její partner byl narozen ve Vietnamu a je mu 39 let. Do České republiky přiletěl za příbuznými, aby zde vydělával peníze. Poznali se v obchodě, kde pracoval a kam Hana chodila často nakupovat. Oba žili na malé vesnici, nedaleko od sebe. Jelikož se oba styděli udělat první krok, společní známí jim domluvili schůzku. Znají se přes jedenáct let a po krátké známosti spolu začali bydlet. Devět let jsou manželé a vychovávají společně dceru.

Respondentka Martina

Respondentce je 37 let. Partnerovi je 52 let a narodil se ve Vietnamu. V mladém věku přiletěl studovat do České republiky, aby své vzdělání poté uplatnil po návratu do Vietnamu. Během svého pobytu se seznámil se sousedkou Martinou, s kterou se po čtyřech letech společné známosti oženil. Nedávno oslavili desáté výročí svatby a vychovávají dvě děti.

Respondentka Jana

Respondentce je 45 let a jejímu partnerovi 47 let. Poprvé se potkali před 24 lety, když respondentka sháněla zaměstnání. Její kamarádka chodila s Vietnamcem, panem P. (manželem), který vlastnil vietnamské bistro, a tak jí domluvila práci. Ačkoliv byl zadaný, vzájemné sympatie byly silnější, a tak spolu začali přibližně po půl roce chodit. Začali spolu bydlet a před sedmnácti lety spolu uzavřeli manželství. Vychovali spolu tři děti.

Respondentka Simona

Respondentce je 48 let a jejímu partnerovi 55 let. Partner se narodil ve Vietnamu a do České republiky přiletěl za prací v druhé migrační vlně. Poznali se v továrně, kde oba pracovali. T. (partner) měl ve Vietnamu manželku a dítě. Manželka však na vážnou nemoc umřela, a tak zůstal sám s dítětem. Dlouho truchlil, ale jednoho dne pozval respondentku na večeři a od té doby jsou spolu již dvacet devět let. Vychovali spolu tři děti, dvě společné a jedno z jeho předešlého manželství. Svatbu však přesto neplánují.

6.1.2 Respondentky vietnamské národnosti

Respondentka Linh

Respondentce je 25 let a narodila se v České republice. Její rodiče patřili mezi pracující dělníky ve fabrice. Partnerovi je 24 let. Seznámili se přes společné přátele. Jsou spolu devět let a aby spolu mohli bydlet, museli uzavřít manželství, jelikož to byla podmínka rodičů respondentky. Letos oslaví své druhé výročí svatby. Dítě plánují, ale momentálně se chtějí věnovat cestování a poznávání světa.

Respondentka Hai

Respondentce je 27 let a narodila se již v České republice. Svého partnera (38 let) poznala již před 11 lety na sociální síti přes společně známou osobu. Vybudovali si přátelský vztah,

každý bydlel jinde a každý měl mezitím jiné partnery. Před pěti lety se zúčastnili stejné společenské události, kde se více sblížili a začali spolu chodit. Žijí ve společné domácnosti, ačkoliv měli její rodiče výhrady, nakonec souhlasili. Svatbu ani dítě momentálně neplánují. Oběma vyhovuje aktuální situace, kdy jsou zaměřeni na svou kariéru.

Respondentka Thuy

Respondentce je 28 let. Její rodiče patřili k druhé vlně přijíždějících pracovníků, zde se seznámili v rámci vietnamské komunity. S partnerem (34 let) se poznali v práci v mezinárodní firmě, kde každý pracoval v jiném oddělení. J. (partner) často služebně cestoval, a tak o vztahu příliš neuvažovali a dlouho si spolu jen dopisovali na sociální síti. V rámci teambuildingu se však sblížili a začali spolu bydlet. Krátce po našem rozhovoru respondentka otěhotněla. Partneři se shodli na tom, aby se dítě narodilo v manželství, což si přáli rodiče partnerky i partnera. Sňatek uzavřeli na úřadu za přítomnosti rodin a velkolepou svatbu plánují až po narození dítěte.

Respondentka Huyen

Respondentce je 33 let. První tři roky žila ve Vietnamu, ale poté se s rodiči odstěhovala do České republiky. Partnera, kterému je 36 let, poznala přes svého staršího bratra. M. (partner) byl bratrův spolužák na střední škole. Často k nim chodil domů na společné učení nebo jen tak na návštěvu a účastnil se některých vietnamských událostí, což ocenili rodiče partnerky. Postupem času se do sebe zamilovali a partner nadále prokazoval jejím rodičům vážnost vztahu tím, že ji doprovázel na všech vietnamských akcích a zajímal se o vietnamskou kulturu. Po několika letech vztahu ji se schválením otce respondentky požádal o ruku. Vychovávají spolu tři dcery a letos spolu oslavili osmé výročí manželství.

Respondentka Phuong

Respondentce je 40 let. Narodila se ve Vietnamu a po vystudování přiletěla do České republiky za svým vietnamským partnerem. Po několika letech zjistila, že ji partner podváděl, a proto ho opustila, přestěhovala se ke své vietnamské kamarádce a pomáhala jí u stánku s oblečením. Svého partnera (44 let) potkala na tržnici. K. (partner) chodil každý den na oběd do vedlejší vietnamské restaurace a občas si u Phuong něco koupil. Byl vždy milý, usmíval se a snažil si s ní povídat. Pozval ji na schůzku, čemuž tehdy příliš nerozuměla, ale s pomocí kamarádky, která uměla lépe česky, se domluvili. Byli manželé deset let a mají spolu jedno dítě.

6.2 Interpretace výsledků výzkumu

Otevřeným kódováním jsem si při analýze rozhovorů stanovila pět kategorií. Zprvce jsem se zaměřila na reakce ze strany rodiny informátorek a rodiny partnera či partnerky. Druhou určenou kategorií byl dopad vlivu zmíněných názorů druhých včetně názorů přátel a okolí na jejich vztah. Dále jsem sledovala data ohledně vzájemné komunikace ve vztahu, následovalo překonávání socio-kulturních překážek a poslední kategorie byla zaměřena na výchovu dětí.

Jednotlivé kategorie jsou subjektivně popsány z pohledu respondentek. U respondentek české národnosti mě převážně zajímalo, jaký postoj zaujímaly k různým aspektům smíšeného partnerského vztahu, s kterými se musely potýkat. U vietnamských respondentek mě zajímalo, zda vnímají vliv českého prostředí na své subjektivní nahlížení na fungování vztahu. Lze předpokládat, že u Vietnamců a Vietnamek, kteří od dětského věku vyrůstali v české společnosti a navštěvovali české školy, bude socio-kulturní střet ve smíšeném partnerství sledován v menší míře, neboť jsou ovlivněni českou a evropskou kulturou.

Výsledky výzkumu mohou posloužit jako přínosné informace pro další činnosti v oblasti sociální a multikulturní výchovy.

6.2.1 Reakce rodiny

Reakce na národnostně smíšený partnerský vztah mohou být pozitivní či naopak negativní. Informátorky se setkaly s různými reakcemi. Informátorky se k otázce vyjádřily takto:

Po stránce kladné se lze setkat s přijetím, tolerancí nebo smířením. Dvě české informátorky se setkaly s porozuměním a tolerancí vztahu s cizincem. Podíl na tom měla i pozitivní zkušenost rodičů informátorek s jedinci vietnamské komunity. Jedna informátorka bydlí na vesnici, kde je jediným obchodem právě vietnamská večerka. Jelikož obchod navštěvovali i její rodiče, byli v kontaktu s tamními Vietnamci. Druhá informátorka se setkala s tolerancí vztahu vzhledem k tomu, že se již osamostatnila a žila sama.

„U mě to bylo dobrý. Skvělý bylo to, že rodiče ho znali, jak tam chodili nakupovat. Obdivovali jeho pracovitost a upřímnost. (úsměv) (...) Rodina ho přijala a řekli, že Češi se taky chovají špatně a když je slušný, tak je to v pohodě. Mají ho rádi.“ (Hana)

„Rodiče to vzali vcelku v pohodě, už jsem v tu dobu byla dospělá a žila sama, takže mi do toho moc mluvit nemohli. Byla to moje volba. Akorát jeho rodiče s ním nepromluvili dva roky. Ale u nás v pohodě.“ (Andrea)

To samé lze říci o jedné vietnamské informátorce. Jelikož se jednalo o spolužáka bratra informátorky, který chodil často na návštěvy do domu rodiny a zajímal se o vietnamské zvyky, zasloužil se o první dobrý dojem u jejich rodičů. Vietnamští rodiče hlavně oceňují slušné chování a zájem o vietnamskou kulturu. Před oficiálním představením přítele rodině tak stačilo počkat na vhodnou chvíli, kdy si byla informátorka jista, že je tzv. ten pravý.

„Na rodiče udělal docela dost dojem, jako snažil se, vždy pozdravil a našel si chvíli na společný zdvořilostní klábosení (úsměv) takže ho měli rádi. Náš vztah podporovali, za to jsem byla moc ráda. A jeho rodiče jsou na mě milí.“ (Huyen)

V některých rodinách informátorek se jejich partneři i přes jistá odlišná očekávání a počáteční obavy ze strany rodičů dočkali přijetí. Obě informátorky potvrdily, že to vyžadovalo trpělivost a nechat tomu plynulý průběh. Také se shodly, že své partnery ze strachu ze začátku tajily a svým rodičům je představily podstatně později, tedy až si byly jisté slibným výhledem do budoucna ve vztahu.

“Řekla bych, že ze strany rodičů problém nebyl, i když asi z počátku by byli raději za Čecha, ale zvykli si.“ (Thuy)

„No, naši z toho ze začátku moc nadšený nebyli. Snažili se mi to rozmluvit, ale nakonec pochopili, že to nemá moc smysl a začali ho tolerovat. Ted' už s rodiči hraje i phom (vietnamská karetní hra) a je to sranda. (smích)“ (Linh)

Na druhou stranu, některé české i vietnamské informátorky se potýkaly s nepřívětivými reakcemi od své rodiny. Hlavním důvodem byl příkládán strachu z neznámého, poněvadž neměli doposud zkušenost se vztahem s cizincem. Záporné reakce mohly být vysloveny s výhradami, rozmlouváním či dokonce neschválením a zákazem ze strany rodičů.

“Z blízké rodiny asi moc nadšený nikdo nebyl... ale muže sestřenice si vzala Čecha, tak ti nám hodně pomáhali. Bez nich by to bylo o dost těžší.” (Jana)

“Rodiny nesouhlasily, ale po pár letech všichni pochopili, že je ten vťah vážný. Tak se pak začali zajímat.“ (Simona)

„Máma to vzala úplně v pohodě, chápala mě a podporovala, ale táta... ten se dost vztekal, když jsem mu to řekla. Dlouho se s tím nedokázal smířit. Dokonce mi chtěl dohodit nějakýho Vietnamce, který se sem zrovna nastěhoval a neuměl skoro ani slovo česky. (smích) (...) Ale mamka mu asi promluvila do duše a od té doby je to lepší.“ (Hai)

“Ze začátku byly konflikty ze strany mých rodičů, teď už můžu s oddechem říci, že žádné problémy. (...) Jeho rodina mě asi tolerovala.” (Phuong)

Jedna česká informátorka se dokonce bohužel setkala i s přísným zákazem ze strany rodiče.

„Otec byl dost zaujatý vůči cizincům, nadával na ně. (nervozita) Když to zjistil, na rovinu mi tehdy řekl, že to nedovolí. Že s ním nemůžu být a že to nemá budoucnost.“ (Martina)

Co se týče představování rodičům, docházelo k nim podstatně dříve v českých rodinách. Vietnamské informátorky většinou své partnerské vztahy před svými rodiči utajovaly minimálně rok, dokud si nebyly jisté vážností vztahu a tím, že s tímto konkrétním partnerem stráví život. Chtěly rodičům jako přitele představit toho, koho mají v plánu si vzít za manžela. Často se tak stávalo, že přitele nejprve formálně představily, ale nikoliv jako partnera, nýbrž pouze jako kamaráda ze školy, z práce apod.

„My jsme to drželi v tajnosti asi prvních pět let, než jsem se jim odvážila o něm říct.“ (Linh)

„No upřímně, řekla jsem jim to až tak po roce, myslím. Ale jen proto, že jsme potkali jednu starší Vietnamku, která zná rodiče a určitě by jim to zanedlouho vykecala. Vietnamci jsou strašný drbny. (smích) Tak jsem si ten den večer sedla k rodičům a řekla jim to. (...) Jeho rodiče jsem poznala asi hned první měsíc.“ (Hai)

Mezi českými rodiči a vietnamskými rodiči nebyly výhradní rozdíly v přístupech k partnerovi opačné národnosti. Z obou pohledů se některé informátorky setkaly se vstřícným přijetím a stejně tak se některé z nich setkaly s negativní reakcí. Z odpovědí vietnamských respondentek navíc vyplynulo, že rodičům záleželo především na tom, zda je partner dokáže finančně zaopatřit. Hlavními důvody výhrad byly nejen obavy z názorů širší rodiny a okolí, ale také nedůvěra pramenící ze stereotypů a předsudků.

„Hodně se vyptávali, co dělá za práci, jestli vydělává hodně peněz...“ (Hai)

„Asiatům říkal šikmovoký a že jediný, co umí, je prodávat kšunty.“ (Martina)

6.2.2 Vliv názorů druhých na jejich vztah

Negativní reakce mohou mít dopad na vnímání vztahu s partnerem. Důvodem těchto reakcí mohou být různé. Neschvalování národnostně smíšeného partnerského vztahu může vyplývat ze zažitých stereotypů, předsudků či v horším případě z rasismu. Podpora rodiny a přátel není pro fungování vztahu nutně nezbytná, ale přesto důležitá. Podpora dodává člověku sebevědomí a utvrzuje ho ve správném rozhodnutí. V případě neschválení může mít partner tendenci zpochybňovat svou volbu partnera, zda-li se k němu skutečně hodí a zda má vztah význam.

Jsou osoby, na které názory jiných nemají absolutně žádný vliv nebo pouze minimální. Nicméně některé osoby, kterým velice záleží na tom, co si o nich ostatní myslí a jakou mají pověst mezi příbuznými a přáteli, se tím mohou nechat natolik ovlivnit, že mohou být schopné vztah ukončit, pakliže se nesetkají s kladnými reakcemi.

Ačkoliv se české informátorky s negativními reakcemi setkávaly, nepřikládaly jim velkou váhu a nenechaly se jimi ovlivnit. Také se shodly na tom, že u svých přátel se naštěstí většinou setkaly s podporou, nikoliv s odsuzováním.

„Rodina mě podporovala. Tak nějak jsem počítala s tím, že některým lidem se takovej vztah nelíbí. Třeba na nás blbě koukali a tak. To nám ale bylo jedno. Neřešila jsem to. (...) Jen občas Vietnamky byly zaujaté. Nelíbila jsem se jim. A ale stejně jsem si s nimi neměla tak nějak ani co říct.“ (Hana)

“Rodina ho přijala vcelku dobře, má babička si ho oblíbila. Vlastně ještě za svobodna se nám narodil syn, u kterého mi dělali na matrice problémy a nechtěli mu dát příjmení otce, nakonec dali, protože i já mám příjmení po otci v kdysi opovrhovaném nemanželském vztahu. (...) Žádné předsudky nebyly, jen ze strany cizích lidí.” (Andrea)

“Reakce ostatních byly většinou negativní, po čase si zvykli. Rozhodně to ale nemělo vliv na náš vztah.” (Jana)

Jedna česká informátorka, které otec vztah neschválil, o ukončení vztahu přemýšlela.

„(...) No takže jsem o tom i jakoby uvažovala, že to ukončím, ale neodhodlala jsem se. Asi pomohlo i to, že jsem už nebydlela s rodiči, aby mi něco přikazovali. Měla jsem ho fakt ráda, tak jsem si prostě stále za svým.“ (Martina)

S negativním zhodnocením smíšeného partnerství se člověk může setkat i u cizích lidí.

„Často jsem slyšela názor okolí, že jsme se brali, jen aby tu mohl zůstat. Tenkrát byl student a po studiu, kdyby nepotkal mě, tak se asi vrátí zpět.“ (Martina)

„Okolí taky nesouhlasilo, ani například sestřičky v porodnici. „Chudák holka, taková mladá a zkazila si život!“ Tenkrát jsem to nechápala. Proč bych si měla zkazít život? Dnes jsou však všichni přátelšší, je prostě jiná doba.“ (Simona)

Názor na změnu vnímání vlivem odlišné doby sdílí i vietnamská informátorka.

„Když jsem měla prvního kluka, českýho kluka, tak na nás dost cizí lidi koukali. Ale nepovažuji to za něco vyloženě negativního. Byla to jiná doba a lidi na to nebyly asi zvyklý. Určitě to ale nemělo v té době vliv. Ani dnes by mě to neovlivnilo. (...) Rodiče o tom vztahu ale nevěděli. Asi by mi to neschválili, když jsem ještě chodila do školy.“ (Linh)

Jedna vietnamská informátorka se se špatnými reakcemi vůbec nesečkala, neboť žije ve velkém městě, kde se pohybuje mnoho cizinců a jejich vztah tak nevyčnívá z davu.

„Tady je dost cizinců, takže už to tady nikdo tolik nevnímá. Dokážu si představit, kdybych žila v jiném menším městě, že bychom pro někoho byly trnem v oku, ale tady naštěstí ne.“ (Huyen)

Dále se vietnamské informátorky k otázce vyjádřily takto:

„Jasně, že to člověka zamrzí, když má řeči dokonce i někdo z rodiny. Tátovi se to nelíbilo. Nedokázal přes srdce přenést fakt, že bych neměla vietnamského partnera. Asi se bál, že tím ztratím kus sebe. (...) Nemělo to žádný vliv na náš vztah. Snažila jsem se mu to několikrát vysvětlit, ale moc to chápat nechtěl. Pak se s tím tedy smířil, díky mamce.“ (Hai)

„S Vietnamci se moc nesečkávám, ani se už moc neúčastním těch akcí, jak jsme chodili s rodiči. Mám spíš české přátele a ti mě v tom podporovali.“ (Thuy)

„Vietnamci na tržnici měli potřebu se k tomu vyjadřovat a občas byli i nepřijemní. Vliv to žádný nemělo. Jeho kamarádi na mě byli hodní.“ (Phuong)

Některé informátorky se shodly na tom, že reakce okolí na jejich partnerský vztah nemusely být zakládány na národnosti samotných partnerů, spíše závisely na věku hodnotících lidí.

„Mladým je to jedno. Starší si občas ukazovali a koukali, třeba štamgasti v hospodě.“ (Jana)

6.2.3 Vzájemná komunikace

Komunikace mezi partnery je stavebním kamenem každého funkčního partnerského vztahu. Partneři si vyjadřováním sdílí názory a myšlenky. Klíčem každé komunikace je jazyk, společný jazyk, kterým se dorozumí. Komunikace může probíhat v mateřském jazyce jednoho partnera, jenž ovládá i druhý partner, nebo cizím jazykem, který na komunikační úrovni ovládají oba partneři. V případě česko-vietnamských partnerství na území České republiky se jedná běžně o jazyk český. Nicméně vietnamským partnerům, kteří se zde nenarodili, může dělat komunikace v češtině problém, neboť jí neovládají na pokročilé úrovni. Může tím tak vznikat nepatrná či větší jazyková bariéra.

Všechny informátorky, české i vietnamské, se shodly na tom, že jazykovou bariéru vnímají při komunikaci s vietnamskou rodinou, která se nachází buď na území České republiky, jiné evropské země nebo až ve vzdálené „domovině“, ve Vietnamu.

“Mluvíme česky. S rodinou ve Vietnamu se vždycky nějak dorozumíme. Prostřednictvím partnera, Google překladače, ruky, nohy.... (smích)” (Simona)

Jedna česká informátorka využívá při komunikaci s vietnamskými rodiči společný cizí jazyk, čímž je němčina.

“Ze začátku byla jazyková bariéra docela byla, ale i s těmi základy z jeho strany jsme se nějak dorozuměli. Mluvíme pouze česky. S jeho sestrou se bavím česky, tak mi občas pomáhá, když se mu něco snažím vysvětlit, protože je to někdy fakt těžký. (smích) S jeho rodinou se při návštěvách v Německu bavím německy.” (Andrea)

Některé české informátorky se dokonce z vlastního zájmu začaly samy učit vietnamský jazyk, aby se jím mohly dorozumět i s vietnamskými přáteli a s rodinou partnera.

“Mluvíme spolu česky. Ale vietnamština se mi zalíbila, takže jsem se tak nějak podle nějaký knížky od muže něco málo vietnamsky naučila. Myslím základy. Dokonce si občas píšeme smsky vietnamsky, občas si pomůžu překladačem na mobilu. (smích, ukazuje mi aplikaci) ... S jeho rodiči je to těžší, byla jsem s Q. (manželem) ve Vietnamu jednou a ti neumí ani anglicky, takže na nějaký otázky jsem se připravila a něco málo jim rozumím, ale jinak jsem se spíš usmívala a nechala tlumočit manžela.” (Hana)

“Manžel tady studoval, česky umí velmi dobře, takže česky a s jeho rodiči trochu vietnamsky nebo rukama nohama.” (Martina)

“Spolu mluvíme česky, já s jeho rodinou mluvím vietnamsky. On s dětma mluví spíše česky, vietnamsky málo, a děti komunikují s prarodiči vietnamsky. Umí základy.” (Jana)

Stejně tak i vietnamské informátorky učí své partnery mluvit vietnamsky. Shodly se však na tom, že partneři se naučí pouze některá slova, ale o vietnamský jazyk jinak nejeví zájem. S rodinami informátorek mluví zpravidla česky. Všechny sdílí tentýž názor, že jazykovou bariéru se samotnými partnery neměly, ale že byla znatelná při komunikaci se zbytkem vietnamské rodiny.

“Mluvíme spolu česky a občas ho učím vietnamská slova a fráze, aby mohl na moje rodiče udělat dojem. Oba mluvíme česky, takže jazyková bariéra je akorát při komunikaci s rodiči.” (Linh)

„Komunikujeme spolu česky a stejně tak já s jeho rodiči a on s mými rodiči. Mám malou sestru, která ho má moc ráda, a tak mu pořád ráda dělá tlumočnicka, když jsme na návštěvě u rodičů a on neví, o čem se bavím s rodiči vietnamsky. Učím ho nějaké zdvořilostní věty, ségra ho zas učí vietnamská sprostá slova, to si pamatuje líp. (smích)“ (Thuy)

“Spolu mluvíme česky, s jeho rodiči mluvím česky a partner s našima taky mluví česky. Moji rodiče docela česky rozumí, takže jako bavit se spolu dokážou. I když je tam menší bariéra, nedělá problém v komunikaci.” (Hai)

„U nás problém nebyl, mluvíme spolu normálně česky. E. (manžel) má rozvedené rodiče a s obouma jsme v kontaktu. Naši rodiče ho přijali do rodiny, a i přes menší úroveň češtiny mých rodičů se spolu dokáží domluvit a bavit se o normálních věcech. S rodiči mluvím samo sebou vietnamsky.” (Huyen)

Pouze jedna vietnamská informátorka se setkala u svého partnera s upřímným zájmem o vietnamský jazyk, a tak ho doučovala.

“Mluvili jsme jen česky a s dcerou jsem mluvila vietnamsky. Manžel se o vietnamskou kulturu zajímal, takže něco málo uměl, i když vyslovovat moc neuměl. (úsměv)” (Phuong)

6.2.4 Překonávání socio-kulturních rozdílů

Dříve či později se v každém vztahu objeví problémy. Partneri ve smíšeném partnerství musí čelit rozdílům nejen v sociálních aspektech života, ale i kulturním odlišnostem. Partnerský vztah s cizincem přináší nejen obohacení o nové zkušenosti, ale také úskalí, s kterými se ještě partneri nemuseli setkat. Vliv dvou odlišných kultur má bezesporu podstatný dopad na přístup obou partnerů ke způsobu života a vedení vztahu.

Jelikož jsou mými vietnamskými informátorkami převážně mladé ženy, které se zde již narodily nebo vyrůstaly ve zdejší české společnosti, lze předpokládat, že u nich nedochází k výraznému kulturnímu šoku. Jsou zvyklé slavit české svátky a znají české prostředí. Přizpůsobit se vietnamským zvykům a tradicím se tak museli čeští partneri.

“Jelikož jsem se narodila tady, neřekla bych, že máme kulturní odlišnosti. (...) Slavíme určité Vánoce a Silvestr. Na nový lunární rok jezdíme k mým rodičům.” (Linh)

„Nejsme moc na svátky, slavíme jen Vánoce a Nový rok. A na vietnamský Nový rok jsme u našich na večeri. (...) Až se dítě narodí, chci, aby všechny svátky znalo, takže je asi začneme dodržovat víc.” (Thuy)

„Zajímal se o vietnamskou kulturu, takže si prošel všemi možnými vietnamskými svátky. Mě naopak seznámil s českými svátky. Vařila jsem mu vietnamská jídla a on mi jednou na Vánoce daroval českou kuchařku, tak jsem zkoušela nějaké jídla.” (Phuong)

„Svátky moc neslavíme, takže je tak nějak prožíváme, aby se neřeklo. Partner se mnou chodí na různé vietnamské události jako svatby, nový lunární rok apod. a já zase k nim na nedělní obědy, na Štědrý den a tak podobně.” (Hai)

„Slavíme české i vietnamské svátky, už kvůli dětem a abychom vyšli vstříc mým rodičům i jeho.” (Huyen)

Vietnamské informátorky odlišnost shledávají především ve výchově jich samotných ve srovnání s výchovou českého partnera, což se poté promítá i ve vztahu. Ze strany českých partnerů tak někdy docházelo k nepochopení odlišné vietnamské kultury a výchovy.

“ Přítel ví, že rodinné hodnoty jsou u Vietnamců hodně důležité, takže musí tolerovat některé závazky a moji snahu jim pomáhat třeba v jejich obchodu, když je potřeba.” (Hai)

„Vidím rozdíl třeba v tom, jak kdo z nás pomáhá rodičům. On byl zvyklý všechno mít a moc pro to nedělat, takže moc nepobíral, když jsem během začátků našeho vztahu chodila často pomáhat rodičům do obchodu. (...) Třeba má jen dvoje obnošený kalhoty, protože si je není schopný koupit a nosí pořád ty, který mu koupím buď já nebo jeho mamka k narozeninám. (smích)“ (Linh)

“Doma měl hlavní slovo táta a to i v situacích, kterým nemůže rozumět nebo nijak nemůže ovlivnit. (...) Ve vztahu jsme na stejné úrovni a budu to tak chtít mít i ve společné domácnosti.” (Thuy)

“V rodině byl hlavou rodiny táta, všechno bylo podle něj. I když vlastně finance měla na starosti mamka. A i všechnu práci v domácnosti dělala ona. Mně naštěstí doma hodně pomáhá se vším.” (Huyen)

Vietnamské informátorky se tedy s neobvyklými situacemi příliš nesetkávaly, neboť vyrůstaly v české společnosti mezi českými vrstevníky.

Problémy ve vztahu však nemusí vznikat nutně z důvodu odlišné kultury, ale mohou je zapříčinit běžné maličkosti nebo momentální nálada partnerů. S těmito problémy se potýkají všechny páry nehledě na národnost.

„Konflikty řešíme asi jako každý jiný.... mluvíme spolu, hádáme se, někdo se omluví a jsme zase happy. (smích)“ (Thuy)

„Konflikty ve vztahu jsme kvůli rozdílnosti kultur nikdy neměli. Ale jako jinak jsme měli problémy jako v každém jiném vztahu.“ (Phuong)

„Jsme na tom stejně, snažíme se stále komunikovat, když je někde problém. Já myslím, že jsme neměli žádné velké konflikty.“ (Huyen)

České informátorky neměly dříve zkušenosti v partnerském vztahu s cizincem, pouze tři informátorky měly vztah s občanem ze sousedních zemí, a proto se s neznámými situacemi setkávaly častěji. Nepředvídatelné situace vznikaly kvůli tomu, že informátorky neměly příliš informací o Vietnamu, Vietnamcích a vietnamském způsobu života.

“Manžel pořád mluví o tom, že žena se má starat o rodinu a domov a muž o peníze. Ale řekla bych, že to není klasický vietnamský model. Umí dat najevo, že mě má rád, že mu na nás záleží. Jsem spokojená, jak to máme.” (Hana)

„Manžela často zvou na různé vietnamské oslavy svátků, tak mě i s dětmi bere s sebou. Za to jsem ráda, že tak děti poznají, jaké to je. Ale občas tam jsem jediná běloška a to je pro mě docela nepříjemný. Naštěstí mě ta komunita už vcelku zná, tak se semnou vždycky začne někdo bavit. Hlavně děti. (úsměv)“ (Martina)

“Máme doma dva oltáře, učí děti, aby zapalovali tyčinky, přinášeli dary a modlili se, starší dítě to dělá z povinnosti, mladší dítě se občas pomodlí. Kulturní odlišnosti překážkou nejsou, svátky slavíme jak české, tak vietnamské. Jedinou překážkou jsou rodinné hodnoty, kvůli kterým se právě rozvádíme. Pro mě je důležité, aby se otec svým dětem věnoval, a pro něho je zase důležitá práce a kamarádi.” (Martina)

Některé české informátorky dobrovolně a se zájmem převzaly vietnamské svátky.

“Miluji Vietnam. Miluji vietnamskou hudbu, karaoke, jídlo, jeho kamarády. (...) Prožíváme společně české i vietnamské svátky, nevidím v tom problém. (...) Ne, беру to jako obohacení. Nevím zatím o žádné překážce vyloženě. Nejsem věřící... Věřím v lásku a lidské dobro.” (Hana)

“Když jsme spolu vydrželi tolik let, tak asi kulturní rozdíly nevnímáme anebo akceptujeme. Důležitá je tolerance. (...) Já nevím. Vše řešíme spolu. U nás se dodržují jen české zvyky a Tet. Když byly děti malé, tak i slunovrat v září. (...) Myslím, že se vcelku doplňujeme... nejsme ani jeden hádavý tip, máme rádi klid a pohodu.” (Jana)

České informátorky se také jednoznačně shodly na tom, že ačkoliv se jejich vietnamský partner považoval za hlavu rodiny, domácnost obstarávaly v podstatě samy bez jejich přičinění. Když však nebylo během jejich přítomnosti v domácnosti po nich, bylo to špatně.

“Manžel je převážně mimo rodinu, a tak vše řídím já. Pokud je doma, děláme, že je hlavou rodiny on. (...) Emoce mu problém nedělají. Když je zle, je to vztek, agrese vybitá na majetku... rozbitý nábytek, nádobí.” (Simona)

“V rodině je postavení rovnocenné, i když mi přijde, že mé názory manžel nebere vážně a myslí si, že vše stojí na něm... přestože vše zařizují já. (...) Partnerovi v žádném případě nedělá problém se emočně vyjádřit, hlavně když je napitý. To je otevřený až až.” (Andrea)

Všechny informátorky se shodly na tom, že vztah byl tudíž postavený především na kompromisech a toleranci.

Při otázce ohledně náboženství se tři vybrané informátorky vyjádřily takto:

„Manžela třeba překvapilo, že ačkoliv nejsme věřící, tak i tak slavíme některé vietnamské svátky.“ (Thuy)

“Jsem ateistka a partner také, takže tady není žádný problém.“ (Hai)

„Náboženství překážkou není, i když mě moc mrzelo, že jsem nemohla pokřtít děti.“ (Martina)

Když jsem se otázkami zaměřila na nejzřetelnější spor ve vztahu, informátorky se zkoušely více zamyslet a zjistily jsme, že odlišná kulturní identita má na vztah podstatnější větší dopad, než si informátorky připouštěly nebo mi dokázaly přiznat. Největší překážkou bylo považováno přijetí vietnamskými rodinami a celkové přijetí odlišné kultury ze strany českých partnerů.

Informátorky se mi však svěřily i s humornou stránkou jejich vztahu.

“Řekla bych že vždycky se najde něco, co mě pobaví nebo naštve. Třeba výslovnost. Mně dělá problémy vyslovit vietnamská slova, a naopak je vtipné, že manžel neumí třeba pořádně vyslovit „r“. Děti si z toho občas dělají srandu. (smích)” (Jana)

“Po sňatku a výměně jména (informátorka má nyní české jméno i příjmení) je občas vtipné sledovat reakci ostatních. A co беру za vtipné, tak u nás doma vaří rýži výhradně jen manžel. (smích)” (Linh)

“Poprvé jsme byli v roce 2016 ve Vietnamu a sranda, když jsem mluvila jejich řečí. Samé jiné slova vycházely než jsem chtěla říct. (smích)” (Hana)

„Pamatuji si, když jsem poprvé byla pozvána jeho rodiči na grilovačku, tak jsem přinesla smažené nudle a závitky. Vzala jsem i několik těch hůlek. No a skoro všichni se tam chtěli naučet držet hůlky. Jeho otci to nešlo, skoro nikomu to nešlo, ale stejně to nevzdával. A pak asi za dva týdny jsem k nim šla na večeři a on se mi strašně chlubil, jak už to umí. Byl na to fakt hrdej. (smích)“ (Hai)

6.2.5 Výchova dítěte

Vliv sociálních a kulturních rozdílů hraje velkou roli i při společné výchově dítěte. Vietnamský způsob výchovy je specifický svými přísně stanovenými pravidly a normami, zatímco oproti ní se může česká výchova zdát poněkud benevolentnější. Zajímalo mě tedy, jak mé informátorky k výchově přistupovaly či stále přistupují a zda má vliv i to, jaké národnosti je matka dítěte, jež s dítětem stráví o mnohem více času nežli otec.

“Máme oba velmi benevolentní respektující přístup k dceři, aniž bychom o tom kdy dřív diskutovali. Výchovu máme benevolentnější, ne tak přísnou jako ve Vietnamu. Proto ho mám ráda, že se o tomto s ním nemusím hádat a shodneme se na většině věcí.” (Hana)

„Výchova byla na mě, takže česká.“ (Simona)

„Snažím se z dětí vychovat slušné lidi, kteří mají respekt ze starších lidí a vůči ostatním. Žádná agrese apod. Snažím se být benevolentní, ale musí vědět, kde jsou určité meze. Vše se dá řešit.“ (Martina)

“Výchova byla na mě a nikdy nebyly problémy, ale po rozvodu mi vyčetl, že (nejmladší dcera) neumí vietnamsky. Ale v manželství problém nebyl. (...) Nebyli jsme tak přísní, bylo to spíš jako v české rodině. Volnější výchova, ale alkohol a cigarety nebyly povolené. Až v 19 letech mohli.“ (Jana)

„Domluvili jsme se na benevolentní výchově.“ (Andrea)

Vietnamské informátorky shodně považují vietnamskou výchovu přísnější, nicméně však efektivnější, pokud zvážíme výsledky striktnějšího přístupu.

„Jsem vychovávána docela dost přísně s všemožnými povinnostmi a zákazy, za což jsem částečně ráda, ale svoje dítě bych asi tak moc neomezovala.“ (Thuy)

Vietnamské děti se neodvážejí odmítnout rodičům, neboť k nim mají velký respekt a jsou vychovány k úctě k rodičům. Navíc na ně bývají kladeny vysoké nároky a očekávání. Toho si všimá i česká informátorka.

„Jo, to oceňuji. Líbí se mi, jak Vietnamci drží spolu všichni při sobě. Na oslavách je vidět, jak jsou vietnamský děti vychovaní.“ (Martina)

Přísná výchova má však i své nevýhody, které ovšem lze najít i u českého způsobu výchovy:

„Přijde mi, že vietnamský způsob výchovy má i nevýhodu v tom, že děti si nemohou prosadit svůj vlastní názor, protože by to dítě automaticky bylo v očích rodičů drzé a nevychované. V tom třeba vidím rozdíl. České děti mají větší volnost. (...) To jo, na druhou stranu se nemůže stát, že by vietnamské dospívající dítě do někoho vrazilo a řeklo mu „soráč“ nebo „uhni se, ty krávo“. Vietnamský dítě by zrudlo, zpytovalo svědomí, na tisíckrát se omluvilo a ještě se uklonilo. (smích, nadsázka)“ (Hai)

„Přítele v osmnácti letech vyhodili z domu s tím, že se má o sebe postarat. Tak šel. To mi třeba u české výchovy nevyhovuje. To by se u nás nestalo. Vietnamská rodina drží při sobě. Taková ta soudržnost a pospolitost, však viš.“ (Thuy)

Všechny informátorky, české i vietnamské, se snažili a snaží zkombinovat to nejlepší z obou způsobů výchovy. Mladé vietnamské informátorky doufají, že se jim podaří vychovat z dětí slušné osobnosti, které pomohou změnit nahlížení na míšení kultur.

Nicméně ne každá žena touží po vzorové dráze života - založit rodinu.

„My dítě neplánujeme. Měla jsem jedno období, kdy jsem o dítěti vážně uvažovala, ale nebyla na to vhodná doba a přítel na to nebyl ani dostatečně mentálně zralý. Rodiče s tím moc nesouhlasí, chtějí vnoučata, tak ještě uvidíme. (smích)“ (Hai)

Dále mě zajímalo, jak se informátorky rozhodly ve volbě dvojjazyčnosti při výchově dětí. Dvojjazyčnost u svých dětí považují všechny informátorky za výhodu. Většina českých informátorek se o dvojjazyčnost snažila, ale bohužel příliš neuspěla. Nezáviselo to totiž vyloženě na nich, ale logicky na partnerovi.

“Snažila jsem se holku učit i vietnamsky, základy umí, ale už moc ne. Manžel se už pak taky moc nesnažil, tak jsem rezignovala.“ (Hana)

“Děti jsem do tří učila základní slovíčka ve vietnamštině. V současnosti neumí a nechtějí umět vietnamsky. Nechtěly a ani se nesnažily se ho naučit.“ (Simona)

„Já na syna mluvím česky, on vietnamsky i česky. Budu ráda, když bude umět i vietnamsky, ale to je něm.“ (Andrea)

„Děti umí základy, vietnamsky mluví trochu. Hlavně s jeho rodiči mluví vietnamsky“ (Jana)

Jedna informátorka zájem o dvojjazyčnost u svých dětí měla, ale bohužel se partner ani nesnažil.

„Děti neučíme mluvit vietnamsky. Umí pouze česky, i když si myslím, že je chyba, že je manžel nenaučil vietnamsky. (...) Určitě bych chtěla, aby uměly česky i vietnamsky. Byla by to moc velká výhoda. Navíc mně se ten jazyk líbí a přála bych si, aby ho ovládaly.“ (Martina)

Vietnamské informátorky měly výhodu v tom, že s dětmi stráví více času než partneři, a tak mají možnost ovlivnit jejich vnímání jazyka. Informátorky vietnamské národnosti na děti mluvily českým i vietnamským jazykem. Prarodiče s dětmi mluví svým jazykem. Vybavenost dvěma jazyky tedy skutečně závisí na matkách, a tak děti, jejichž matka je vietnamské národnosti, ovládají i vietnamštinu na dobré úrovni znalosti jazyka.

„Děti umí česky i vietnamsky. Rodiče už jsou v zaslouženém důchodu, a tak mi často pomáhali s hlídáním a mluvili na ně vietnamsky.“ (Huyen)

„I vietnamsky. Dcera mluví česky i vietnamsky. Výchova byla hlavně na mě, takže jsem ji vychovávala po svém, po vietnamsku.“ (Phuong)

„Učila bych ho učila mluvit česky i vietnamsky, aby se mohlo domluvit i s prarodiči. (Thuy)

„Miminko plánujeme zhruba za rok, teď si chceme ještě chvíli užívat jeden druhého a mezitím něco málo vydělat. Ale myslím, že bychom ho učili mluvit hlavně česky a trochu vietnamsky.“ (Linh)

Na otázku týkající se (ne)přebírání vietnamských svátků a tradic informátorky vypověděli:

“Vietnamské tradice ctíme a dodržujeme.“ (Hana)

“K tradicím mám respekt, ale nedodržujeme. Tradice vietnamské žádné s nimi neslavíme, jenom nový rok vietnamský.“ (Simona)

„Tradice a svátky budeme chtít dodržovat jak české, tak i některé vietnamské.“ (Andrea)

“Výchova bude společná, určitě budeme chtít předat jak české, tak vietnamské tradice.“ (Thuy)

Dále jsem se chtěla zaměřit na přístup k odměnám a trestům, ale tuto otázku informátorky často raději vynechávaly nebo se k ní příliš nevyjadřovaly. Domnívám se, že je to citlivé téma. Každá informátorka k trestům přistupuje svým způsobem, nicméně se nechtěli svěřovat.

„Odměny a tresty přiměřeně z mé strany, z manželovy strany je dost benevolentní a tresty nedává žádné.“ (Hana)

„Žádné zákazy, ani tresty.“ (Simona)

V neposlední řadě jsem se u svých informátorek chtěla zaměřit na to, jak u svých dětí budují kulturní identitu a zda někdy musely řešit krizi identity dítěte. Často se stává, že u druhé a další generace banánových dětí dochází ke krizi identity, protože neví, kam patří. Stejně se tak mohou cítit i česko-vietnamské děti. V období dětství se snaží začlenit do kolektivu vrstevníků v českém prostředí. Nicméně si všimají, že jeden z rodičů vypadá vzhledově poněkud odlišně a že slaví některé vietnamské svátky, které jejich čeští vrstevníci neznají. Cítí se být více Češi nebo Vietnamci? Nebo jsou hrdí na oba původy svých rodičů?

“Krise identity? Říkám, že je jak Česka, tak Vietnamka.” (Hana)

“Krise žádné nejsou, co se týče identity.” (Simona)

“Krizí identity jsme si prošli. Dcera řekla, že ve Vietnamu není vietnamská a v Česku není česká, že neví, kam patří. Kamarádi jí v tom dost pomohli a už je ve 20 letech vyrovnaná.” (Jana)

„Bude půl na půl, a i tak budeme dítě vychovávat. Chci, aby bylo hrdé jak na české, tak vietnamské kořeny.“ (Thuy)

„Dcera vyrůstala se mnou a cítí se prý víc jako Vietnamka.“ (Phuong)

„Holky jsou po tátovi, a tak moc „asijsky“ nevypadají. Myslím, že problém s krizí identity nebudou mít.“ (Huyen)

A nakonec jsem položila otázku, zda by ony samy upřednostnily pro své děti v budoucnu českého partnera nebo vietnamského. Skoro všechny informátorky preferují českého partnera či partnerku pro své potomky. Pouze dvě české informátorky řekly, že by byly raději za partnera vietnamské národnosti.

„Klidně by si mohla najít Vietnamce někde ve Vietnamu a vzít mě tam s sebou. (smích)“ (Hana)

„Nebyla bych proti, kdyby si v budoucnu jeden z chlapců našel vietnamskou partnerku. Aspoň bych věděla, že jim to vydrží. (úsměv)“ (Jana)

6.3 Shrnutí výsledků

Před realizací výzkumného šetření jsem si stanovila jeden hlavní cíl zahrnující pět dílčích cílů. Z rozhovorů s informátorkami vyplynuly závěry, které zde níže shrnu.

Hlavním cílem bylo zjistit a popsat vliv dvou odlišných kultur v česko-vietnamském partnerském vztahu. Informátorky v rozhovorech jistě odlišnosti vnímají, nicméně ve většině případů nemají zásadní vliv při fungování partnerského vztahu ve společné domácnosti.

Prvním určeným dílčím cílem bylo zjistit, jakých reakcí se dočkali od své rodiny, rodiny partnera/partnerky, příbuzných, přátel a okolí.

Dvě české informátorky se ze strany svých rodin setkaly s pochopením a přijetím vztahu s partnerem vietnamské národnosti. Rodiče informátorek měli s Vietnamci pozitivní zkušenosti, a tak vztah svých dcer s Vietnamcem tolerovali. Pozitivní reakce se dočkala i jedna vietnamská informátorka, která svého partnera poznala skrze svého staršího bratra. Na její rodiče udělalo dojem, že se český partner zajímal o vietnamskou kulturu. Další dvě vietnamské informátorky se dočkali schválení vztahu až s odstupem času, neboť jejich rodiče měli zpočátku obavy, že vztah nemá budoucnost a preferovali vietnamského partnera.

Ostatní české a vietnamské informátorky se setkaly s nepříliš přívětivými reakcemi ze strany svých rodičů a jejich vztah s partnerem jim byl rozmlouván. Důvody byly různé, jednalo se především o stereotypy, předsudky a preference partnera stejné národnosti. Jeden z rodičů české informátorky takový vztah dokonce zásadně odmítal a zakázal.

Všechny vietnamské informátorky se shodly na tom, že své partnery ze strachu ze začátku tajily a svým rodičům je představily podstatně později, tedy až si byly jisté slibným výhledem do budoucnosti. A proto k představování partnerů v rodinách českých informátorek docházelo mnohem dříve.

Informátorky neshledaly velké rozdíly v přístupech svých rodičů k partnerovi odlišné národnosti. Rodiče by sice upřednostnili u dcer partnera totožné národnosti, protože by to bylo snazší a pohybovali by se ve známých vodách, nicméně dříve či později docházelo ke smíření, toleranci a přijetí.

Druhým zkoumaným dílčím cílem bylo zjistit, zda měly případné negativní reakce vliv na jejich vztah.

Z rozhovorů s informátorkami vyplynulo, že se sice s negativními verbálními a neverbálními reakcemi setkaly, ale nepřikládaly jim velkou váhu. Projevy těchto reakcí byly formulovány v podobě kategorizace, stereotypizace, předsudků a rasismu. Všechny informátorky se setkaly i s negativním hodnocením od zcela cizích lidí, kteří měli potřebu se nesouhlasně vyjádřit. Jedna česká informátorka musela čelit častému negativnímu vyjadřování vůči jejímu vztahu s Vietnamcem, o němž začala pochybovat, a tak s těmito osobami raději přerušila jakýkoliv kontakt.

Naopak podpora rodiny a přátel dodává informátorkám sebejistotu a utvrzuje je ve správném rozhodnutí. Některé informátorky se setkaly s naprostou nebo omezenou podporou z blízkého okolí. Všechny informátorky se shodují, že je přátelé a kolegové podporují. Rodiče některých informátorek vztah přijali, někteří měli sice nějaké výhrady, ale partnera nakonec přijali.

Přístup ke smíšeným párům se mění vlivem doby a místem bydliště. Informátorky z větších měst se s negativními reakcemi příliš nesesetkávají, zatímco v menších obcích a vesnicích ano. Vysvětlují si to tak, že ve větších městech se pohybuje více lidí, kteří se neznají, a více cizinců, na které je majoritní společnost jistým způsobem již zvyklá. Vzhledem k menšímu počtu obyvatel v malých obcích a na vesnicích dochází k rychlému šíření informací mezi místními lidmi, a proto se smíšené vztahy, které vybočují z davu, stávají centrem zájmu. Také se shodli na tom, že potřebu vyjádřit se mají spíše dospělé osoby v pokročilém věku a starší osoby v důchodu, které se podobnými smíšenými vztahy nemusely dříve setkat. Naopak u mladých lidí se s negativními reakcemi často nesesetkávají.

Třetím dílčím cílem výzkumu bylo zjistit, zda mezi partnery v komunikaci existuje jazyková bariéra a pokud ano, v jaké míře je to omezuje a jakým způsobem ji společně řeší.

Všechny informátorky obou národností se shodují, že mezi sebou s partnery jazykovou bariéru takřka nebo vůbec nevnímají. Existenci jazykové bariéry vnímají především při komunikaci s vietnamskou rodinou. Tři z pěti českých informátorek se dokonce z vlastního zájmu naučily vietnamský jazyk alespoň na úrovni základní konverzace, aby ním mohly komunikovat s partnery a rodinou svého partnera.

Čeští partneři se některé vietnamské dokáží naučit, ale spíše pro zpestření komunikace. Vietnamské informátorky mi sdělily, že jejich partneři se o výuku vietnamského jazyka jinak příliš nezajímají a při komunikaci s jejich rodiči používají český jazyk. V případě nesrozumitelnosti pak využívají své přítelkyně k překládání. Pouze v jednom případě z pěti se český partner aktivně zajímal o vietnamský jazyk.

Dalším důležitým dílčím cílem bylo zjistit kulturní a sociální rozdíly mezi partnery a zda konkrétní odlišnosti považovali za zásadní překážku nebo je přijali jako zajímavé obohacení.

U vietnamských informátorek dle mého předpokladu nedochází k výraznému kulturnímu překvapení, neboť vyrůstaly v českém prostředí. Naopak jejich čeští partneři se museli přizpůsobit některým vietnamským zvykům a tradicím. Vietnamské informátorky pozorují odlišnosti především v jejich výchově ve srovnání s výchovou českého partnera, což čeští partneři nemuseli chápat. Rozdíly shledávají v rodinných hodnotách nebo v povinnostech v domácnosti. Největším problémem bylo považováno přijetí vietnamskými rodinami a celkové přijetí odlišné kultury ze strany českých partnerů.

Všechny informátorky, české i vietnamské, se shodují, že běžné konflikty ve vztahu nejsou zapříčiněny odlišnou národností a potýkají se s obvyklými všedními strastmi ve vztahu bez ohledu na to, že partner pochází z kulturně odlišného prostředí. Některé konflikty mohly vyplynout z neznalosti vietnamské kultury, nicméně se je informátorky většinou snažily seznámit s rozdíly a vyřešit problémy ve prospěch obou partnerů. Většina informátorek se shodla na tom, že vztah byl postavený především na kompromisech a toleranci. V otázce náboženství neshledaly žádné problémy.

Některé české informátorky dobrovolně a se zájmem převzaly vietnamské tradice a svátky, stejně tak někteří čeští partneři převzaly vietnamské zvyky svých partnerek. Velmi kladně jsou přijímány vietnamské svátky, především oslava nového lunárního roku, s vietnamská kuchyně.

Co se týče hierarchie v rodině, české informátorky se shodují v tom, že jejich vietnamský partner se považoval za hlavu rodiny, která řídí chod domácnosti a ve všech ohledech má hlavní slovo. Nicméně to byly informátorky, které se samy staraly o domácnost. Vietnamské partnerky se naopak setkaly s rovnocenným rozdělením povinností ve společné domácnosti. Čeští partneři jim pomáhají a také se aktivně podílejí na výchově dětí již od jejich narození.

Posledním dílčím cílem bylo zjistit, jaký vliv mají sociální a kulturní rozdíly obou partnerů na společnou výchovu dítěte v česko-vietnamském manželství.

V tomto posledním dílčím cíli jsem se zaměřila na to, jak velkou roli hrají sociální a kulturní rozdíly obou partnerů při výchově dítěte. Pouze jedna informátorka z deseti dítě neplánuje. Všimla jsem si významného rozdílu v rodinách, kde je matkou české národnosti a kde je naopak matka vietnamské národnosti. Vietnamští otcové se na výchově dětí po porodu příliš nepodíleli, zatímco čeští partneři se často zapojovali i v prvním důležitém období po narození zvaném šestinedělí.

Z rozhovorů jsem se dozvěděla, že všechny informátorky upřednostnili a upřednostňují benevolentnější výchovu. Vietnamské informátorky sice považují přísnou vietnamskou výchovu za užitečnou a efektivní, nicméně ji příliš neuplatňují v celém rozsahu striktních zásad. České i vietnamské informátorky při výchově dětí kombinují to nejvhodnější z obou způsobů výchovy. Nicméně záleží především na národnosti matky, k jakému způsobu výchovy se přikloní. Všechny informátorky, české i vietnamské, se snažili a snaží zkombinovat to nejlepší z obou způsobů výchovy. Mladé vietnamské informátorky doufají, že se jim podaří vychovat ze svých dětí slušné osobnosti, které pomohou změnit nahlížení na míšení kultur.

Další zkoumanou otázkou byla volba dvojjazyčnosti při výchově dětí, kterou informátorky jednoznačně považují za výhodu. Čtyři z pěti českých informátorek se o dvojjazyčnost snažila, ale bohužel příliš neuspěla, jelikož to záviselo na vietnamských partnerech. Jedna česká informátorka zájem o dvojjazyčnost svých dětí měla, ale její partner se nikterak neangažoval ve výuce vietnamského jazyka. Vietnamské informátorky v tomto ohledu mají velkou výhodu, na dítě mohou mluvit vietnamsky i česky.

Na základě rozhovorů jsem se dále dozvěděla, že z vietnamských svátků a tradic dodržují především vietnamský nový rok. Otázku týkající se přístupu k odměnám a trestům informátorky často raději vynechávaly nebo se k ní vyjadřovaly pouze obecně, že dětem žádné zákazy nedávají a ani je nijak netrestají. Na další dotaz směřující na budování kulturní identity se informátorky vyjadřovaly kladně ve prospěch obou národností. Většina informátorek se u svých dětí údajně s krizí identity nesetkaly. Pouze jedna česká informátorka se svěřila, že si její dcera prošla během dospívání krizí identity.

6.4 Diskuze nad výsledky šetření

V rámci výzkumu k diplomové práci jsem se rozhodla zvolit kvalitativní přístup, neboť se mi jednalo o získání subjektivních informací z pohledu nahlížení samotných informátorů. Domnívám se, že volba metody sběru formou rozhovoru tváří v tvář byla zvolena správně. Osobní setkání vnímám jako výhodu pro obě strany, pro výzkumníka i pro samotné respondenty, kteří dobrovolně souhlasili s účastí na výzkumu při získávání dat, která skutečně odpovídají realitě. Při osobním setkání má výzkumník možnost respondentům vše srozumitelně vysvětlit, seznámit je se svou prací a cílem výzkumu a získat si jejich důvěru.

V případě kvantitativního přístupu formou dotazníku by nebylo možné dosáhnout požadovaných údajů, neboť považuji cíle výzkumu za natolik osobní a citlivé, že by zkoumání pomocí dotazníku u respondentů nevzbuzovalo důvěryhodnost. Právě důvěryhodnost výzkumníka je při výzkumném šetření naprosto důležitá, aby získané odpovědi byly co nejpřesnější a především pravdivé. S dotazníkovým šetřením vyvstávají problémy, mezi které lze zařadit např. neochotu vyplňování, neochotu zodpovědět všechny otázky nebo jejich neúplné vyplnění z důvodu nezájmu se více svěřovat cizí a neznámé osobě, kterou respondent nezná. Další nevýhodou by bylo získání strohých odpovědí, neboť zvolené otevřené otázky za účelem získání odpovědí na stanovené dílčí cíle vyžadovaly dlouhé odpovědi.

Z hlediska volby výzkumného souboru jsem původně plánovala rozhovory vést s oběma partnery v česko-vietnamském partnerském vztahu. Nicméně jsem toto rozhodnutí přehodnotila. Jak jsem již zmínila v podkapitole 5.3 o výzkumném souboru, nakonec jsem zvolila vést rozhovory pouze s partnerkami, tedy s ženami české i vietnamské národnosti, s nadějí, že bude možné porovnat jejich zkušenosti a objevit specifické rozdíly související s národností ženy a muže ve vztahu.

Výsledky prvního zkoumaného dílčího cíle zaznamenaly, že vietnamské partnerky s představením svého partnera svým rodičům vyčkávaly, dokud si nebyly jisté, že vztah směřuje k dlouhodobému prosperujícímu závazku. Zpětně mě mrzí, že jsem se informátorek nedotázala, kdy přesně vyhodnotily vhodnou dobu na oficiální představení svých partnerů a jak takové představení konkrétně probíhalo. Zajímalo by mě, zda situace probíhala podle jejich představ nebo byly vlivem nepříznivé situace svůj vztah odkrýt podstatně dříve či později. Během rozhovoru při pokládání otázek k druhému dílčímu cíli jsem se všech respondentek nezeptala na reakce úradů, zda k nim přistupovali normálně nebo zda se setkaly s negativními reakcemi.

Ačkoliv jsem si stanovila konkrétní kritéria při výběru respondentek, lze předpokládat, že bych získala i odlišné výsledky výzkumu. Věkové rozmezí oslovených respondentek vietnamské národnosti se pohybovalo od 25 do 40 let a jejich doba vztahu (zatím) nepřekročila desáté výročí, zatímco věk respondentek české národnosti přesahoval hranici 30 let a ve vztahu či manželství s vietnamským partnerem byly některé z nich přes patnáct let. Jedna informátorka žije s partnerem již dvacet devět let. Bohužel se mi nepodařilo najít a oslovit mladší české informátorky a naopak starší vietnamské informátorky. Věřím, že jejich zkušenosti by byly cenné při porovnávání údajů.

Limitem mého výzkumu považuji i omezený počet respondentů. Výsledky tedy nelze zobecnit. Jelikož měla každá z mých informátorek své osobní zkušenosti, které nelze vztahovat na všechny, kteří byli či jsou v česko-vietnamském partnerském vztahu nebo manželství, vyvozené závěry odpovídají pouze mým respondentkám. V porovnání s mými osobními zkušenostmi však mohu konstatovat, že se s nimi podstatná část vietnamských žen s českým partnerem může ztotožnit a sdílet obdobné zkušenosti.

Závěr

Tato práce se zabývala tématem sociálních a kulturních rozdílů v česko-vietnamských partnerských vztazích na území ČR. V úvodních kapitolách se práce věnovala představení Vietnamců a vietnamské menšiny v České republice, nahlížení na Vietnamce z pohledu české společnosti a v médiích, rozdělení funkcí muže a ženy v českém a vietnamském partnerském vztahu a obecnému vymezení smíšených párů. Poté byl prostor věnován specifickým náležitostem důležitého tématu, tedy česko-vietnamským partnerským vztahům a manželství.

Prostřednictvím výzkumu, jenž se věnuje subjektivnímu nahlížení z pohledu partnerek v těchto vztazích, byly zjištěny poznatky, které jsem shrnula. Rozhovory byly uskutečněny v uvolněné a příjemné atmosféře. Dle osobního pozorování bylo zřejmé, že se informátorky rády svěřily se svými zkušenostmi výzkumníkovi, který jejich situaci chápe. Vzhledem k nízkému počtu respondentů nelze výsledky vztahovat na všechny Vietnamky s českým partnerem a Češky s vietnamským partnerem.

Problémem na začátku každého vztahu se ukázalo být především přijetí vietnamskými rodinami. Obavy z neschválení smíšeného vztahu zapříčinily u vietnamských respondentek strategii popírání tohoto vztahu po subjektivně uváženou dobu. K představení českého partnera docházelo o mnohem později než představení vietnamských partnerů v rodině českých informátorek. Některé vietnamské informátorky svůj vztah skrývaly i několik let. Reakce rodiny a přátel na smíšené vztahy byly ve většině případů kladné. Pokud se však některá z informátorek setkala s negativní reakcí, nepřirazovala jí příliš velkou váhu a ve vztahu s partnerem nadále pokračovala bez ohledu na záporné názory.

Dále v poznacích ve zkoumané oblasti jazykové bariéry mezi partnery nebyly shledány významné překážky. Jediný problém představovala komunikace českých partnerů a partnerek s rodinou vietnamské partnerky nebo partnera. Některé české informátorky se proto rozhodly naučit se vietnamský jazyk, aby mohly komunikovat ve společném jazyce i s rodinami a dalšími členy širší rodiny partnera. Na straně českých partnerů k takovému zájmu nedochází. Pouze jeden z pěti českých partnerů projevil zájem o získání znalostí vietnamského jazyka, ostatní čeští partneři spoléhají na tlumočení a překládání, které jim zprostředkuje partnerka nebo jiný člen rodiny, který ovládá český jazyk.

Největší pozitivum smíšených vztahů vnímají české a vietnamské respondentky v obohacení se o nové zvyky, tradice a kulturu. Všechny informátorky se jednoznačně shodly v tom, že ony samy i partneři do vztahu přinášejí něco jiného ze své kultury a že si od každého přebírají do společného soužití to nejlepší. Ženy se zkušenostmi s etnicky smíšeným partnerským vztahem mají možnost komparace neboli porovnání mezi vztahem s partnerem stejné a odlišné národnosti a vnímat tak pozitiva a negativa těchto partnerství.

Všechny informátorky se shodly na tom, že neshody ve vztahu primárně nesouvisely s jejich odlišnou národností. Přičítaly to náladě a rozpoložení v dané situaci. Přesto odlišnosti vnímaly především v rozdělení povinností v domácnosti a v míře zapojování partnera do výchovy dětí.

Domnívám se, že by tato práce mohla být přínosným zdrojem informací k pozitivnímu nahlížení na partnerství a manželství osob české majoritní společnosti s partnerem vietnamské národnosti. Získané poznatky by bylo možné využít pro oblast zájmu týkající se problematiky překonávání sociálních a kulturních rozdílů.

Použité zdroje

TIŠTĚNÉ PUBLIKACE

1. ALLPORT, Gordon. *O povaze předsudků*. V českém jazyce vyd. 1. Praha: Prostor, 2004, 574 s. ISBN 80-7260-125-3.
2. BROUČEK, Stanislav. *Český pohled na Vietnamce (mediální obraz Vietnamu, Vietnamců a vietnamství)*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003, 478 s. ISBN 80-85010-46-1.
3. CHALOUPKOVÁ, Jana a Petra ŠALAMOUNOVÁ. 2004. *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. Sociologické studie 04:07. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 60 s. ISBN 80-7330-062-1.
4. FIALOVÁ, Ludmila. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, 163 s. ISBN 80-85850-87-7.
5. HARDING-ESCH, Edith and Philip RILEY. *Bilingvní rodina*. V českém jazyce vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 223 s. ISBN 978-80-7367-358-1.
6. HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2009, 165 s. ISBN 80-7178-198-3.
7. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.
8. JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001, 285 s. ISBN 80-7178-535-0.
9. JIRÁK, Jan. *Média, stereotypy, menšiny, cizinci a my všichni*. In *Nečitelní cizinci*. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2003, 94 s. ISBN 80-239-1137-6.
10. KOCOURKOVÁ, Jiřina a Ladislav RABUŠIC. *Sňatek a Rodina: zájem soukromý nebo veřejný?* Praha: Univerzita Karlova, 2006, 158 s. ISBN 80-86561-93-3.
11. LIPPMANN, Walter. *Veřejné mínění (Public Opinion)*. V českém jazyce vyd. 1. Praha: Portál, 2015, 334 s. ISBN 978-80-262-0939-3.

12. MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHÖLL. *Bilingvismus a interkulturní komunikace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 125 s. ISBN 978-80-7357-678-3.
13. MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHÖLL. *Interkulturní psychologie: rozvoj interkulturní senzitivity*. Praha: Karolinum, 2007, 218 s. ISBN 978-80-246-1361-1.
14. MOŽNÝ, Ivo. *Česká společnost: nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. Praha: Portál, 2002, 207 s. ISBN 80-7178-624-1.
15. MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina: (mýty a skutečnosti)*. Brno: Blok, 1990, 182 s. ISBN 80-7029-018-8.
16. MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006, 311 s. ISBN 80-86429-58-X.
17. NEKULA, Marek. *Titulková xenofobie*. In *Čeština doma a ve světě*. Praha: Univerzita Karlova. Ústav českého jazyka a teorie komunikace, 1995. ISSN 1210-9339.
18. PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie*. Praha: Portál, 2004, 199 s. ISBN 80-7178-885-6.
19. PRŮCHA, Jan. *Interkulturní komunikace*. Praha: Grada, 2010, 199 s. ISBN 978-80-247-3069-1.
20. STRAUSS, Anselm L. and Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. V českém jazyce vyd. 1. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999, 196 s. ISBN 80-85834-60-x.
21. ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
22. *Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

23. ČESKO. Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů. 7. 9. 2000. In: *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. [cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-301>.
24. ČESKO. Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. 2. 8. 2001. In: *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. [cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-273>.
25. ČESKO. Zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů (zákon o občanství České republiky). 2. 7. 2013. In: *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. [cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-186>.
26. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Tab. *Demografické události cizinců v letech 1995-2017*. In: *Český statistický úřad* [online], 2018. [cit. 31. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/29682397/c08R81_2017.pdf.
27. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Tab. *Cizinci celkem podle státního občanství v letech 2008-2017 (k 31. 12.)*. In: *Český statistický úřad* [online], 2018. [cit. 31. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61196236/290027180101.pdf>.
28. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Tab. *Cizinci celkem podle státního občanství k 31. 12. 2018*. In: *Český statistický úřad* [online], 2019. [cit. 31. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27914491/1812_c01t01.pdf.
29. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Tab. *Nelegální pobyt na území ČR v letech 2008-2017*. In: *Český statistický úřad* [online], 2018. [cit. 31. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/104112453/c07R77a_2017.pdf.
30. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Tab. *Sňatky cizinců v ČR podle vybraných státních občanství v letech 1995-2017*. In: *Český statistický úřad* [online], 2018. [cit. 31. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/29682397/c08R83_2017.pdf.

31. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Tab. *Rozvody cizinců v ČR podle vybraných státních občanství v letech 1995-2017*. In: *Český statistický úřad* [online], 2018. [cit. 31. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/29682397/c08R84_2017.pdf.
32. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Tab. *Státní občanství ČR nabytá během let 2001 až 2017 - podle předchozího státního občanství*. In: *Český statistický úřad* [online], 2018. [cit. 31. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/29578258/c09R91_2017.pdf.
33. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Tab. *Narození cizinci v ČR podle státního občanství v letech 1995-2017*. In: *Český statistický úřad* [online], 2018. [cit. 31. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/29682397/c08R82_2017.pdf.
34. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Graf. *Obyvatelstvo podle pohlaví, věku a rodinného stavu k 31. 12. 2017*. In: *Český statistický úřad* [online], 2018. [cit. 31. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/gender/1-gender_obyvatelstvo.
35. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Graf. *Obyvatelstvo podle pohlaví, věku a rodinného stavu k 31. 12. 2016*. In: *Český statistický úřad* [online], 2017. [cit. 31. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/gender/1-gender_obyvatelstvo.
36. ČT24. *O azyl v Česku nejčastěji žádali Ukrajinci, Kubánci a Vietnamci*. In: *ČT24 – Česká televize*. [online], 30. 12. 2018. [cit. 2. 4. 2019]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2693255-o-azyl-v-cesku-nejcasteji-zadali-ukrajinci-kubanci-ci-vietnamci>.
37. FURTADO, Delia, THEODOROPOULOS, Nikolaos. *Interethnic marriage: a choice between ethnic and educational similarities*. In: *Journal of Population Economics*. April, 2008. 24(4): 1257-1279. [online]. [cit. 30. 3. 2019]. Dostupné z: <http://ftp.iza.org/dp3448.pdf>.
38. LuatVietnam. *Luật Hôn nhân và Gia đình: 10 điểm nổi bật nhất 2018* [Zákon o manželství a rodině: 10 nejvýznamnějších bodů v roce 2018]. [online]. In: *LuatVietnam - Tin pháp luật* [právní aktuality]. 24. 8. 2018. [cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://luatvietnam.vn/tin-phap-luat/luat-hon-nhan-va-gia-dinh-10-diem-noi-bat-nhat-230-17384-article.html>.

39. MV ČR. *Analýza aktuální situace v oblasti integrace cizinců na území České republiky*. In: *Ministerstvo vnitra České republiky - Usnesení vlády ČR o státním integračním programu*. [online], 2015. [cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/usneseni-vlady-cr-o-statnim-integracnim-programu>.
40. MV ČR. *Poskytnutí informace - statistické údaje o nabytí státního občanství České republiky vietnamskou menšinou*. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online], 2016. [cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/poskytnuti-informace-statisticke-udaje-o-nabyti-statniho-obcanstvi-ceske-republiky-vietnamskou-mensinou>.
41. NGUEYN, Thi Yen. *Một số điểm mới của luật hôn nhân và gia đình so với năm 2000* [Několik novinek Zákona o manželství a rodině ve srovnání se zákonem z roku 2000]. In: *Công ty Luật Minh Gia* [online], 2015. [cit. 1. 4. 2019]. Dostupné z: <https://luatminhgia.com.vn/kien-thuc-hon-nhan/mot-so-diem-moi-cua-luat-hon-nhan-va-gia-dinh-2014.aspx>.
42. ROLAND, G Fryer Jr. *Guess Who's Been Coming to Dinner? Trends in Interracial Marriage over the 20th Century*. In: *Journal of Economic Perspectives*. 2007, 21(2): 71-90. [online]. [cit. 3. 4. 2019]. Dostupné z: <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/jep.21.2.71>.
43. SIEW-EAN, Khoo. *Intermarriage, Integration and Multiculturalism: A Demographic Perspective*. In: CLYNE, Michael, JUPP, James (ed). *Multiculturalism and integration. A Harmonious relationship*. Canberra, ANU Press, 2011. ISBN 9781921862151. [online]. [cit. 30. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/j.ctt24h7j6.12>.
44. STRAŠÁKOVÁ, Mária. *Postavení ženy ve vietnamské tradiční rodině (v období od 10. do 19. století)*. In: *Klub Hanoi* [online]. Praha, 2003 [cit. 31. 3. 2019]. Dostupné z: <http://www.klubhanoi.cz/pdf/stzena.pdf>.
45. TRANOVÁ, Mai. *Jazykový obraz světa Vietnamců v mluvě českých studentů*. Hradec Králové, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové. Pedagogická fakulta. Katedra českého jazyka a literatury. 52 s. Dostupné z: <https://theses.cz/id/24mhts/STAG86336.pdf>.

Seznam grafů a tabulek

Graf č. 1 - Sňatky česko-vietnamských párů v letech 1995-2017	31
Tabulka č. 1 – Počet sňatků česko-vietnamských párů	32

Seznam příloh

Příloha A: Informovaný souhlas pro účastníky výzkumu

Příloha B: Struktura rozhovoru s účastníky výzkumu

Příloha A

Informovaný souhlas pro účastníky výzkumu

Prohlašuji, že jsem byla jsem seznámena s podmínkami, cílem a obsahem výzkumného projektu Mai Tranové s názvem "Socio-kulturní střet v česko-vietnamských partnerských vztazích". Rozumím jim a souhlasím s dobrovolnou účastí na tomto projektu.

Dávám své svolení výzkumnici, aby materiál, který jsem jí poskytla, použila za účelem sepsání diplomové práce, popř. odborného článku a pro jakékoliv další odborné publikace a prezentace vycházející z tohoto výzkumu.

Souhlasím se způsobem, jak bude zachována důvěrnost a jak bude má identita chráněna během výzkumu i po jeho skončení.

Souhlasím s nahráváním rozhovoru na mobilní telefon a s analýzou výsledného zvukového záznamu a jeho přepisu.

Souhlasím, že výzkumnice může v odborné publikaci citovat informace, které jí poskytují. Rozumím tomu, že pokud se v průběhu rozhovoru objeví pro mne obtížná témata, mohu odmítnout odpovědět na jakoukoliv otázku, požadovat nezveřejnění jakékoliv pasáže rozhovoru nebo kdykoliv rozhovor ukončit.

Rozumím tomu, že mohu odstoupit z tohoto výzkumného projektu do sedmi dnů od poskytnutí rozhovoru.

V dne

Jméno účastníka výzkumu:

Podpis účastníka výzkumu:

Příloha B

Předem připravená struktura rozhovoru:

- Zjistit věk respondentky a věk partnera.
- Zjistit, zda se partner(ka) vietnamské národnosti narodil(a) ve Vietnamu nebo v České republice.
- Zjistit, jak dlouho je informátorka se svým partnerem ve vztahu.
- Zjistit, zda spolu uzavřeli manželství, případně jak je to dlouho.
- Zjistit, zda již spolu mají děti.
- Zjistit okolnosti a informace o seznámení:
 - Kdy, kde a jak probíhalo Vaše seznámení?
 - Uzavřeli jste společné manželství, případně jak je to dlouho?
 - Co Vás k sobě přitahovalo, přestože pocházíte ze sociálně i kulturně odlišného "zázemí"?
 - Jak probíhalo představení partnera ve Vaší rodině a Vás v jeho rodině?
 - Jaké byly reakce Vaší a jeho/její rodiny?
 - Jaké byly reakce přátel, okolí a případně úřadů?
 - Zapříčinily negativní předsudky ve Vašem vztahu konflikty nebo se staly dokonce překážkou být spolu?
- Zjistit, jak partneři komunikují mezi sebou a s jeho/jejími rodiči a zjistit, zda ve vztahu existuje jazyková bariéra:
 - Mluvíte spolu česky, vietnamsky nebo společným cizím jazykem (např. angličtinou, francouzštinou...)?
 - Jak se dorozumíváte s jeho/jejími rodiči - česky, vietnamsky, smíšeně nebo jiným cizím jazykem?

- Byla dříve či stále je případná jazyková bariéra překážkou ve vzájemné komunikaci s partnerem/partnerkou či rodinou partnera/partnerky?
- Zjistit a popsat kulturní rozdíly mezi partnery se zaměřením na jejich individuální překonávání (tolerance, přijetí, přizpůsobení, odmítnutí):
 - Jaké kulturní odlišnosti jsou pro Vás překážkou, které nemůžete akceptovat?
 - Jaké kulturní rozdíly tolerujete nebo jste dokonce přijali?
 - Jak nahlížíte na rozdílné pojetí zvyků, tradic, svátků a rodinné hodnoty?
 - Slavíte spolu nějaké vietnamské svátky?
 - Je Vaše náboženství překážkou v pochopení či tolerance víry partnera/partnerky?
- Zjistit a popsat rozdíly v navzájem odlišných sociálních aspektech mezi partnery se zaměřením na jejich individuální přístup:
 - Jakou měly role muže a ženy funkci v domácnosti ve Vaší rodině?
 - Jakou funkci má Vaše sociální role ve vztahu s partnerem/partnerkou?
 - Funguje u Vás rovnoměrné rozdělení činností a odpovědnosti v domácnosti?
 - Co považujete za přínosné z rodinných hodnot partnera?
 - Jak spolu řešíte konflikty?
 - Nedělá partnerovi problém se vyjádřit nebo emočně projevit?
- Zjistit vliv sociálních a kulturních odlišností v česko-vietnamském partnerském vztahu na výchovu dítěte:
 - Upřednostnili jste striktní nebo benevolentnější výchovu?
 - Učíte dítě mluvit pouze česky nebo i vietnamsky?
 - Jaký postoj zaujímáte co se týče vietnamských zvyků a tradic?
 - Jak přistupujete k zákazům během výchovy (kouření, tetování, alkohol...)?
 - Jak přistupujete k odměnám a trestům?
 - Jak přistupujete k národní identitě dítěte?
 - Jak budete řešit případnou krizi identity dítěte?